

Christelijke Hogeschool Windesheim

Cluster Commerciële Economie

Locaties: Zwolle en Almere

Beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding Commerciële Economie van de Christelijke Hogeschool Windesheim (locaties Zwolle en Almere). De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van de Christelijke Hogeschool Windesheim en in overleg met de opleiding is samengesteld. Het panel is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2013 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 10 en 11 oktober 2013.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer dr. J.M.H.M. Willems, (voorzitter, onderwijskundige)

De heer M.M.A. Kroes BCom (domeindeskundige)

Mevrouw M.M. van Fruchten RM (domeindeskundige)

De heer T.J. Bosselaar (studentlid)

De heer drs. ing. A.G.M. Horrevorts, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2013*.

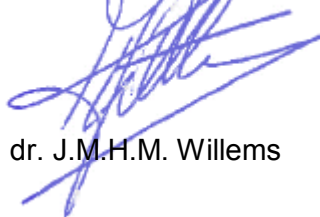
Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht.

De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 18 december 2013

Panelvoorzitter

dr. J.M.H.M. Willems

Panelsecretaris

drs. ing. A.G.M. Horrevorts

Samenvatting

Het visitatiepanel van de bestaande hbo-bacheloropleiding Commerciële Economie van de Christelijke Hogeschool Windesheim voldoet in ruim voldoende mate aan de baskwaliteit van het hbo-bachelorniveau. De opleiding krijgt het oordeel **voldoende**. Dit oordeel geldt voor de opleidingsprogramma's zoals die in Zwolle (voltijd en deeltijd) en in Almere (voltijd) worden uitgevoerd.

Standaard 1 (Zwolle en Almere)

De opleiding Commerciële Economie leidt primair op tot commerciële functies in diverse contexten, met name in marketing- en verkoopfuncties. Afgestudeerden starten vaak in een verkoop- of adviesrol, zowel intern als extern en groeien daarna door naar een marketingfunctie. Mogelijke functies zijn: (junior) productmanager, (assistent) marketingmanager, marketing & salesmanager, salesmanager, (regionaal) accountmanager, adviseur, (project) medewerker binnendienst, hoofd binnendienst, marketingcommunicatie-medewerker inkoper en in toenemende mate ook functies als online medewerker en online adviseur. In mindere mate starten CE'ers als ondernemer of onderzoeker.

De opleidingen in Zwolle en Almere hebben de eindkwalificaties goed beschreven en onderverdeeld in verschillende niveaus van beheersing. Dit is goed en gedegen gedaan. Het hbo-niveau (bachelor) is daarmee goed vastgelegd.

De opleidingen in Almere en Zwolle raadplegen regelmatig het werkveld. Het werkveld geeft advies over actuele ontwikkelingen op het gebied van Commerciële Economie. De opleiding bepaalt aan de hand van die adviezen of de doelstellingen en het programma van de opleiding moet worden bijgesteld. De algemene doelen van de opleidingen in Zwolle en Almere zijn gelijk. Zwolle en Almere hebben ook specifieke doelen (speerpunten) geformuleerd die ze samen met het bedrijfsleven in de regio Zwolle en Almere hebben opgesteld. De opleiding heeft de ambitie studenten een internationale focus mee te geven. Het panel vindt dat beide opleidingen in Zwolle en Almere de doelen goed hebben beschreven. Wat betreft de internationalisering zou de opleiding duidelijker kunnen omschrijven wat studenten moeten kunnen en kennen aan het eind van de studie. Standaard 1 is gewaardeerd met een **goed**.

Standaard 2 (Zwolle en Almere)

De opleidingen in Zwolle en Almere leiden op voor dezelfde commerciële econoom. De weg waarlangs de studenten de eindkwalificaties behalen verschilt van elkaar. Ook de docententeams verschillen van elkaar. Beide opleidingen bieden een programma aan waarin actuele kennis wordt aangeboden en de praktijk van de Commerciële Econoom veel aan bod komt. De opleidingen werken beide aan het ontwikkelen van het onderzoekend vermogen bij de studenten. Daartoe leren studenten praktijkgericht onderzoek uit te voeren in opdrachten, stages en tijdens het afstuderen. Naast kennis komen ook beroepsvaardigheden, zoals schriftelijke en mondeling communicatie, Engels als vreemde taal, projectmanagement, professioneel presenteren, het voeren van zakelijke gesprekken en het kunnen voeren van verkoopgesprekken komen in het programma op een adequate wijze aan bod.

Beide opleidingen besteden in het programma aandacht aan internationale aspecten van Commerciële Economie zoals taalvaardigheid, culturele verschillen en studiereizen. Beide opleidingen combineren theorie en praktijk in de dagelijkse lessen. In Zwolle en Almere krijgen studenten in colleges en trainingen de vaardigheden en kennis aangereikt die nodig is om een praktisch probleem op te kunnen oplossen. In Zwolle werken studenten daarnaast aan praktijkopdrachten en in Almere aan opdrachten van bedrijven (Comakerships). De opleiding in Almere besteedt naast onderwijs en onderzoek ook aandacht aan het ontwikkelen van ondernemerschap bij studenten.

Studenten zijn tevreden over de begeleiding die zij krijgen van hun docenten. Docenten zijn goed bereikbaar en goed door studenten te benaderen. De beide docententeams hebben werkervaring als Commercieel Econoom of ervaring in het werkveld. Beide teams werken aan het verder ontwikkelen van hun vaardigheden op het gebied van praktijkgericht onderzoek en het begeleiden van studenten bij het uitvoeren van praktijkonderzoek.

Zowel in Zwolle als Almere wil de opleiding een leerklimate ontwikkelen dat past bij de student van deze tijd: gebruik maken van nieuwe media, praktijk en theorie op elkaar laten aansluiten, een echt product afleveren (Comakership), directe dialoog met de student over de inhoud van onderwijs en kwaliteit van het onderwijs. Daarnaast stelt de opleiding ook hogere eisen aan de studenten (minder herkansingen en meer te realiseren studiepunten in het eerste jaar).

Het deeltijdprogramma (alleen aangeboden in de locatie Zwolle) is qua inhoud en toetsing grotendeels gelijk aan het voltijdprogramma van Zwolle.

De opleidingen in Zwolle en Almere voldoen in ruime mate aan de eisen die gesteld mogen worden aan het opleidingsprogramma van een bacheloropleiding Commerciële Economie. Het panel komt nog niet tot een oordeel goed. Daarvoor zouden de opleidingen nog enkele onderdelen verder moeten uitwerken. Het panel doet daarvoor aanbevelingen in dit rapport. Het panel geeft het oordeel **voldoende** voor standaard 2.

Standaard 3 (Zwolle en Almere)

De opleiding Commerciële Economie (Zwolle en Almere, voltijd en deeltijd) toetst en beoordeelt de resultaten van het onderwijsprogramma op een adequate wijze. De toetspraktijk voldoet in ruime mate aan de eisen die gesteld mogen worden aan een betrouwbaar toets- en beoordelingssysteem.

Voor de CE-opleiding Zwolle (voltijd en deeltijd) geldt dat de opleiding aantoont dat studenten de beoogde eindkwalificaties op bachelorniveau realiseren. De CE-opleiding Almere (voltijd) heeft nog geen afgestudeerden. Op basis van de resultaten van studentproducten tot nu toe en de werkwijze van de examen- en toetscommissie van beide locaties is het panel ervan overtuigd dat het bachelorniveau van de CE-opleiding Almere gerealiseerd zal worden.

Het panel is zeer tevreden over de toets en beoordelingssystematiek van beide locaties. Het ziet nog ruimte voor het versterken van de beoordeling van de resultaten. Daartoe doet het panel in dit rapport enkele aanbevelingen.

Het panel geeft het oordeel **voldoende** voor standaard 3.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	11
2	Beoordeling	13
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	13
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	15
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	29
3	Eindoordeel over de opleiding	37
4	Aanbevelingen	39
5	Bijlagen	41
	Bijlage 1 Eindkwalificaties van de opleiding	43
	Bijlage 2 Overzicht opleidingsprogramma	45
	Bijlage 3 Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	51
	Bijlage 4 Bezoekprogramma	55
	Bijlage 5 Bestudeerde documenten	59
	Bijlage 6 Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	63
	Bijlage 7 Verklaring van volledigheid en correctheid	65

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

Naam opleiding volgens CROHO	Commerciële Economie
Registratienummer in CROHO	Isat: 34402 / Brin: 01VU
Oriëntatie en niveau opleiding	Hbo
Associate degree programma	Geen
Graad	Bachelor
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichting	Geen
Onderwijsvorm	Competentiegericht onderwijs
Locaties	Zwolle en Almere
Varianten	Voltijd / deeltijd in Zwolle Voltijd in Almere
Jaar vorige visitatie / datum positief besluit NVAO	2007 / 22 juli 2008
Code of conduct	Ja

Administratieve gegevens van de instelling

Naam Instelling	Christelijke Hogeschool Windesheim
Status instelling	Bekostigd
Resultaat instellingstoets Kwaliteitszorg	In procedure

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

- **Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens.**
(meetmoment is april 2013 over het volledige instroomcohort)

<i>Instroom cohort</i>	2006 2007	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2010 2011	2011 2012	2012 2013
<i>Almere voltijd</i>						31	30
<i>Zwolle voltijd</i>	245	260	238	254	257	276	195
<i>Zwolle deeltijd</i>	24	27	37	32	38	31	21
<i>Uitval na één jaar</i>							
<i>Almere voltijd</i>						35%	
<i>Zwolle voltijd</i>	34%	27%	32%	26%	32%	41%	
<i>Zwolle deeltijd</i>	38%	22%	30%	19%	37%	35%	
<i>Uitval uit de bachelor (hoofd fase)</i>							
<i>Almere voltijd</i>							
<i>Zwolle voltijd</i>	18%	21%	14%	22%	12%		
<i>Zwolle deeltijd</i>	47%	38%	16%	44%	9%		

Toelichting: Uitval is exclusief switch-studenten.

<i>Bachelorrendement (hoofd fase rendement)</i>	<i>2005 2006</i>	<i>2006 2007</i>	<i>2007 2008</i>	<i>2008 2009</i>		
<i>Almere voltijd</i>						
<i>Zwolle voltijd</i>	71%	70%	66%	61%		
<i>Zwolle deeltijd</i>	43%	27%	57%	56%		

Toelichting: Het aandeel van de bachelorstudenten dat zich na het eerste studiejaar opnieuw bij dezelfde instelling inschrijft (herinschrijvers) dat in de nominale studietijd + één jaar bij dezelfde instelling het bachelorsdiploma behaalt.

o **Docentkwaliteit.**

Het aandeel docenten (vast en flexibel) met een Master en/of PhD t.o.v. het totaal aantal docenten.

<i>Docentkwaliteit</i>	<i>Totaal</i>	<i>HBO</i>	<i>Master</i>	<i>PhD</i>
<i>Almere aantal docenten</i>	4		100%	
<i>Zwolle aantal docenten</i>	35	20%	80%	

o **Gemiddeld aantal contacturen**

De definitie van contacturen is het gemiddeld aantal klokuren exclusief tentamens, per week aan geprogrammeerde contacturen, voor ieder jaar van de opleiding.

<i>Studiejaar</i>	<i>1^e jaar</i>	<i>2^e jaar</i>	<i>3^e jaar</i>	<i>4^e jaar</i>
<i>Almere contacturen per week</i>	16-20	12-16	10-12	4-6
<i>Zwolle contacturen per week</i>	16	16	11	11

o **Gerealiseerde student-docentratio.**

Student-docentratio geeft het aantal studenten per docent weer en wordt gebruikt als onderwijskundige maatstaf (2009 t/m 2011 zijn schattingen)

<i>Studiejaar</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
<i>Almere student-docentratio</i>	23	23	30	30
<i>Zwolle student-docentratio</i>	28	28	28	29

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3.

De opleiding Commerciële Economie van de Christelijke Hogeschool Windesheim wordt in Zwolle en Almere (Windesheim Flevoland) aangeboden. In Zwolle wordt zowel de voltijd als de deeltijdopleiding aangeboden en in Almere alleen de voltijdopleiding. Windesheim Flevoland is een nevenvestiging van hogeschool Windesheim in Zwolle. Windesheim Flevoland is in september 2010 in Almere gestart met vier opleidingen die zij van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) heeft overgenomen en veertien nieuwe opleidingen. De voltijdopleiding Commerciële Economie is in Almere in 2011 gestart. Deze opleiding heeft nog geen afgestudeerden. De eerste studenten zullen naar verwachting in het jaar 2015 afstuderen. Ten tijde van de visitatie werd in Almere het derde jaar voor het eerst aangeboden.

In dit rapport worden de opleidingen van beide locaties beoordeeld. Als de oordelen en/of situaties van elkaar verschillen wordt dit in het visitatierapport expliciet vermeld. De verschillen komen vooral tot uiting bij de standaarden 2 en 3.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De opleidingen in Zwolle en Almere gaan uit van de competenties zoals beschreven in het *Landelijk beroeps- en competentieprofiel Commerciële Economie 2013-2016* (zie bijlage 1) en de Body of Knowledge and Skills (BoKS) uit 2008. De opleiding heeft de elf competenties nader gespecificeerd in drie niveau-indicaties: basisniveau, gevorderd niveau en bachelorniveau. Het domein Commerce bestaat uit de drie opleidingen: Commerciële Economie, Small Business and Retail Management en International Business and Languages. Commerce heeft op landelijk niveau afgesproken dat zij in de Commerce-opleidingen aandacht besteedt aan de elf genoemde competenties. De mate waarin de opleidingen aandacht besteden aan deze competenties verschilt per opleiding. De opleiding Commerciële Economie legt meer de nadruk op de competenties Marktonderzoek (2), de competenties die gerelateerd zijn aan Marketing (3, 4 en 5) en in mindere mate op Sales (6). Vanwege het belang van on- en offline communicatie is in december 2012 voor de opleidingen Commerciële Economie de competentie Marketingcommunicatie (8) toegevoegd. De opleiding Commerciële Economie leidt op tot professionals met als graad *Bachelor of Business Administration (BBA)*.

In het document *Landelijk beroeps- en competentieprofiel CE 2013- 2016* is aangetoond dat de eindkwalificaties voldoen aan de hbo-standaard zoals die is geformuleerd in *Kwaliteit als Opdracht* van de Vereniging van Hogescholen (augustus 2009). Het panel stelt vast dat de opleiding uitgaat van de vier pijlers van de hbo-standaard (gedegen theoretische basis, onderzoekend vermogen, professioneel vakmanschap en beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie). In de BBA-standaard zijn deze vier pijlers nader gespecificeerd voor de BBA. Voor elk van de pijlers heeft de opleiding CE gedefinieerd wat zij van de CE-student verwacht aan het eind van de opleiding. In de *Competentiematrix opleiding Commerciële Economie 2012- 2103* heeft de opleiding verantwoord wat de relatie is tussen de competenties, de hbo-standaard (Dublin Descriptoren) en de standaard van het domein Bachelor of Business Administration (BBA). Het panel is zeer positief over de wijze waarop de opleiding de competenties heeft uitgewerkt en per competentie de beheersingsniveaus heeft gedefinieerd. Het panel stelt vast dat de studenten met name in de eerste twee jaar weinig bekend zijn met de competenties. Zij gaan meer uit van de leerdoelen per module.

De opleiding in Zwolle heeft de ambitie zich landelijk te profileren door een goed majorprogramma en een focus op het gebied van Marketing (Klantbeleving & Cocreatie), Verkoop en Inkoop. De opleiding in Almere (Commerciële Economie Windesheim Flevoland) onderscheidt zich door te kiezen voor de kern van de CE-opleiding te weten marketing en sales (en daarin de beste wil zijn); door praktijkleren centraal te stellen (Comakershipmodel¹) en een sterke focus op nieuwe media. Deze ambities zijn nader beschreven in opleidingsdocumenten. Het panel is positief over de wijze waarop de opleidingen in Zwolle en Almere deze profilering verantwoorden. Beide locaties schetsen een duidelijk beeld van de toekomst. De zwaartepunten zijn gebaseerd op de regionale situatie wat betreft wensen van het werkveld en de aard van de studentenpopulatie. Met name in Almere komt dit terug in het Comakershipmodel.

De eindkwalificaties zijn afgestemd met het beroepenveld. Op landelijk niveau zijn experts geraadpleegd bij het opstellen van het *Landelijk beroeps- en competentieprofiel Commerciële Economie 2013-2016*. De werkveldcommissies van alle opleidingen Commerciële Economie en erkende beroeps- en brancheverenigingen hebben het landelijk profiel goedgekeurd. De hoofddocent van de opleiding Commerciële Economie (Zwolle) heeft als voorzitter van de landelijke werkgroep Beroeps- en Competentieprofiel CE een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van het competentieprofiel. De locaties in Zwolle en Almere hebben elk een werkveldcommissie Commerciële Economie die ten minste twee keer per jaar bij elkaar komt.

De opleiding CE wil zich van andere business opleidingen onderscheiden door het goed kunnen analyseren van de continu veranderende internationale bedrijfsomgeving. Het werkveld vraagt om een hbo-afgestudeerde met een internationale oriëntatie.

¹ Een Comakership is een echt project, uitgevoerd op locatie bij een echte opdrachtgever, waarbij de student een aantal verplichte processtappen doorloopt. Voor elke Comakership wordt in een contract tussen opdrachtgever, student en opleiding vastgelegd wat het resultaat moet zijn en wat de rol is van elke deelnemer in het Comakership)

Afgestudeerden zullen in hun beroep te maken krijgen met 'klanten' vanuit de gehele wereld of zullen werkzaam zijn in een organisatie die onderdeel uitmaakt van een internationaal concern. Bij veel rapporten en contacten zal de voertaal hoofdzakelijk Engels zijn. Bij de competenties CE 4 (internationaal marketingbeleid), CE 6 (communicatie in het Engels), CE 7 (Engels, culturaspecten), CE 10 (interpersoonlijke communicatie in internationale omgeving) en CE 11 (respect voor normatieve- en culturaspecten) is internationalisering expliciet als doel genoemd. Het panel stelt vast dat internationalisering deel uitmaakt van het programma. In de doelstellingen zou internationalisering sterker aangezet mogen worden, aldus het panel.

Overwegingen en conclusie

Het panel is positief over de wijze waarop de opleidingen in Zwolle en Almere de eindkwalificaties hebben gedefinieerd. De competenties zijn goed en gedegen uitgewerkt in beheersingsniveaus. Het bachelorniveau en de BBA-standaard komen er duidelijk in naar voren. Werkveldcommissies zowel landelijk als op het niveau van de opleiding op de locaties Zwolle en Almere worden systematisch geraadpleegd. Zij geven advies over actuele ontwikkelingen in het werkveld en eventuele consequenties daarvan voor de eindkwalificaties van de opleiding CE. De speerpunten die de opleiding heeft geformuleerd zijn afgestemd op de specifieke situatie in de regio's Zwolle en Almere. De opleiding heeft de ambitie studenten een internationale focus mee te geven. In de producten van studenten is dit niet altijd herkenbaar. In de doelstellingen zou scherper verwoord kunnen worden wat de opleiding met de internationaliseringsdoelstelling nastreeft (gewenste eindniveau van kennis, houding en vaardigheden bij studenten).

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed** voor de voltijd en deeltijdopleiding Zwolle en de voltijdopleiding in Almere.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Inhoud van het programma (Zwolle en Almere)

De opleiding leidt in Zwolle en Almere op voor dezelfde commerciële econoom. De weg waarlangs de studenten de eindkwalificaties behalen verschilt van elkaar. Ook de docententeams verschillen van elkaar. Beide vestigingen hanteren dezelfde eindkwalificaties zoals beschreven bij standaard 1. *Uit de Competentiematrix opleiding Commerciële Economie Zwolle, 2012-2013 en de Competentiematrix en transfertabel opleiding Commerciële Economie Almere, 2012-2013* blijkt dat de eindkwalificaties zijn verwerkt in de programma's van beide locaties. Duidelijk is waar in de opleiding aan welke eindkwalificatie (competentie) wordt gewerkt en op welk niveau (basis, gevorderd en bachelor). Ook is de relatie gelegd tussen de competenties, de programmaonderdelen en de toetsen.

De eindkwalificaties zijn uitgewerkt in leerdoelen. De programma's van zowel Zwolle als Almere kennen, aldus het panel, een duidelijke opbouw in moeilijkheidsgraad. De moeilijkheidsgraad wordt bepaald door enerzijds de mate van complexiteit van de opdrachten en anderzijds de mate van begeleiding en sturing tijdens het maken van opdrachten. Dat betekent dat in de loop van het programma opdrachten veranderen van het werken aan vraagstukken met een enkelvoudige problematiek naar vraagstukken met een meervoudige problematiek en van opdrachten waarvan de oplossingrichting is voorgestructureerd naar opdrachten waarbij de student zelf een oplossingsstrategie moet formuleren en uitwerken.

Studenten melden dat de inhoud van de lesstof (leerdoelen, niveau, literatuur, aard van de toetsen) goed terug te vinden is in het (digitale) onderwijsmateriaal.

Kennis en kunde

Zwolle

De opleiding heeft elf onderwijseenheden benoemd die samen het eindniveau bepalen. Tevens is vastgelegd op welk niveau deze onderdelen moeten worden afgesloten. De inhoud van het programma is relevant voor de opleiding CE: De Body of Knowledge and Skills (BoKS) is terug te vinden in het programma en in de literatuur. Voor de onderwijseenheid Engels geldt niveau B2 (CEFR). De opleiding wil voorts het onderzoekend vermogen bij de studenten verder ontwikkelen. De opleiding werkt voor het realiseren van de onderzoekscompetentie nauw samen met de (associate) lectoren in de onderzoekslijn Supply Management (minor Supply Management) en Klantbeleving & Cocreatie (minor State of the Art Marketing / Marketing actueel). Het panel beoordeelt dit positief. Het lectoraat zou, aldus het panel, ook aan de major van CE een bijdrage kunnen leveren. Onderzoek komt in de vorm van marktonderzoek terug in het curriculum. Daarnaast voeren studenten in projecten, de stage en het afstuderen toegepast onderzoek uit. De opleiding heeft een onderzoeksleerlijn ontwikkeld die vanaf studiejaar 2013-2014 in fases wordt geïmplementeerd (*Voorstel implementatie onderzoekslijn in de opleiding Commerciële Economie, juli 2013*). Deze onderzoekslijn kent drie beheersingsniveaus met daarbij behorende indicatoren (onderzoek op basisniveau, gevorderd niveau en bachelorniveau). Voor de afstudeerders, die deze onderzoeksleerlijn nog niet hebben gevolgd, zijn er tijdens het afstuderen vier trainingssessies georganiseerd.

Beroepsvaardigheden, zoals schriftelijke en mondeling communicatie, Engels als vreemde taal, projectmanagement, onderzoeksvaardigheden, professioneel presenteren, het voeren van zakelijke gesprekken en het kunnen voeren van verkoopgesprekken komen, aldus het panel in het curriculum op een adequate wijze aan bod. Het marketingonderwijs in Zwolle is door het Nederlands instituut voor Marketing (NIMA) in 2011 doorgelicht. Op basis daarvan krijgen Commerciële Economie afgestudeerde van Windesheim vrijstelling voor het schriftelijke deel van het NIMA Consumentenmarketing-B en/of Business Marketing-B Examen (B1). Dit staat gelijk aan het European Qualification Framework niveau 6 (hbo-niveau).

Kennis en kunde

Almere

De opleiding heeft elf onderwijseenheden benoemd die samen het eindniveau bepalen. Per competentie zijn leerdoelen geformuleerd. In een overzicht geeft de opleiding aan in welke modules de competenties aan bod komen. Het panel stelt vast dat de inhoud van het programma relevant is voor de opleiding CE: de Body of Knowledge and Skills (BoKS) is terug te vinden in het programma en in de literatuur. In de onderdelen Algemene Economie 2 en Externe Focus komen recente trends en ontwikkelingen aan bod (globalisering, handel en politieke verhoudingen). Het eerste semester in het vierde jaar staat volledig in het teken van nieuwe media binnen het vakgebied van CE. Dit is een speerpunt van de opleiding.

Marktonderzoek is een vast onderdeel van het CE-curriculum. In ieder project wordt aandacht besteed aan toegepast onderzoek. In het document *Onderzoeksleerlijn Commerciële Economie 2013-2014* is vastgelegd welke onderwijseenheden tot de onderzoeksleerlijn behoren. De onderzoeksleerlijn maakt voor ongeveer twintig procent deel uit van het curriculum. De onderzoeksleerlijn is aldus het panel mooi uitgewerkt. Het panel waarschuwt wel voor een niet te ver doorschieten in het uitvoeren van onderzoekstechnieken. De focus moet liggen op het 'bijbrengen van een onderzoekende houding' bij studenten. Onderzoeksvaardigheden zijn daarvoor een hulpmiddel. (Dit laatste geldt in gelijke mate voor de opleiding in Zwolle).

De opleiding in Almere besteedt naast onderwijs en onderzoek ook aandacht aan het ontwikkelen van ondernemerschap bij studenten. Studenten schrijven in het tweede semester van het eerste jaar een ondernemingsplan en organiseren een bazaar met als doel zoveel mogelijk geld verdienen voor een goed doel. Voorts komt het ondernemerschap tot uiting in het zelf acquireren van opdrachten door studenten (de Comakerships²). Tevens biedt Windesheim Flevoland de minor Ondernemen aan.

Beroepsvaardigheden komen aan bod in de programmaonderdelen waarin de BoKS worden behandeld, de praktijkleerlijn en de studentbegeleidingsleerlijn. Studenten worden getraind in vaardigheden als salesvaardigheden, webanalytics, projectmanagement en onderzoeksvaardigheden en passen deze vaardigheden toe in het Comakership. In de studentbegeleidingsleerlijn worden studenten onder andere getraind op het gebied van persoonlijk leiderschap.

Het panel is positief over het niveau van de literatuur en de inhoud van de onderwijseenheden van de twee varianten in Zwolle en van de voltijdopleiding in Almere. Studenten met wie het panel sprak, laten zich positief uit over de actualiteit en de inhoud van het programma.

² Studenten brengen een groot deel van hun studietijd door bij verschillende opdrachtgevers. Zij voeren daar opdrachten uit voor een bedrijf of instelling. In het Comakership dienen studenten actuele (wetenschappelijke) literatuur toe te passen op een actueel.

Internationalisering in het programma

Zwolle

De opleiding heeft naar aanleiding van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de wensen van het werkveld de laatste twee jaar meer aandacht besteed aan internationalisering in het programma. Dat komt tot uiting in de volgende programmaonderdelen van de Zwolse opleiding. Zo zijn in de propedeuse de onderwijseenheden International Business en (internationale) Economische omgeving opgenomen (cursusjaar 2012-2013). In het tweede jaar is binnen de onderwijseenheid Marketing Across Cultures een studiereis opgenomen (Milaan en Istanbul). Voor thuisblijvers is een internationale driedaagse georganiseerd met gastdocenten uit het buitenland. Deze onderwijseenheid wordt in het Engels gegeven. Engels (10 EC) is als verplichte taal opgenomen. Het vak Duits wordt als keuzevak aangeboden. Er is een aanbod van internationale minoren: minor Doing business in China, minor Doing business in Germany, minor International Business Studies en de minor Study Abroad. In 2011 is de samenwerking gestart met Napier University, Edinburgh en William Paterson University, Wayne rond het vakgebied Verkoop. Drie docenten geven 1 à 2 keer per jaar les aan universiteiten in Finland, Frankrijk of Duitsland. In lijn met deze ontwikkelingen volgen vijf docenten een Camebrigde cursus op niveau B2/C1. Voorts is het gebruik van buitenlandse literatuur verplicht gesteld in de verplichte onderwijseenheden Foresight, Marketing Actueel en het afstudeertraject. Deeltijdstudenten maken geen reis naar het buitenland. Zij zijn verplicht om Engels te volgen.

Almere

In Almere is internationalisering in het programma als volgt opgenomen. In het eerste en in het vierde jaar zijn onderwijseenheden opgenomen die zich volledig richten op international business (4 EC). Studenten kunnen de minor International Business volgen, waarbij studenten in Nederland en in het buitenland (Brussel, Barcelona) onderwijs volgen. Er vindt jaarlijkse uitwisseling van docenten en studenten plaats met Turku University (Finland). Engels wordt als vast onderdeel van het curriculum, aangeboden tot en met C1-C2 niveau (10 EC). De opleiding werkt samen met regionale partners, zoals het World Trade Centre (WTC), de Kamer van Koophandel en de gemeente Almere op het gebied van handelsbijeentkomsten, lezingen en netwerkcontacten. De opleiding organiseert Summer School activiteiten voor buitenlandse studenten. En tot slot maakt de opleiding gebruik van internationale literatuur. In het Project (Strategisch) Management wordt gedurende een half jaar gewerkt met Engelstalige wetenschappelijke artikelen uit bijvoorbeeld Harvard Business Review.

Het panel waardeert de internationale aspecten in het curriculum van beide opleidingen positief. Hoewel in beleidsdocumenten voorwaarden worden gesteld aan het gebruik van internationale literatuur bij projecten en opdrachten, maken studenten weinig gebruik van internationale literatuur zo heeft het panel vastgesteld. Daar zou meer op gestuurd kunnen worden.

Omdat de vormgeving van het programma, het personeel en de voorzieningen per locatie verschillen, zijn de volgende onderdelen van standaard 2 voor Zwolle en Almere apart beschreven:

- Vormgeving van het programma;
- Kwaliteit van het personeel;
- Kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen;
- Borging onderwijsleeromgeving;
- Samenhangende onderwijsleeromgeving.

Zwolle

Vormgeving van het programma

Didactisch concept en werkvormen

De opleiding gaat uit van de volgende didactische uitgangspunten:

- Competentiegericht onderwijs: het leren wordt gestimuleerd door het uitvoeren van beroepstaken in voor CE kenmerkende beroepssituaties;
- Het onderwijs is kennisintensief: toepassen van kennis in een realistische context, methodische verantwoording en transfer staan centraal;
- Zelfsturing: de student maakt bewuste eigen keuzes om de opleidingscompetenties te verwerven en voor zijn loopbaan.

De opleiding heeft deze uitgangspunten uitgewerkt in vier leerlijnen (leerlijnenmodel van De Bie): de conceptuele leerlijn (kennis), de vaardigheden leerlijn, de reflectieve leerlijn (gedrag en houding) en de integrale leerlijn (waarin de competenties worden ontwikkeld). In de conceptuele leerlijn zijn hoor- en werkcolleges, deelopdrachten en managementgames de meest voorkomende werkvormen. In de vaardigheidsleerlijn wordt, naast kennisoverdracht geoefend in real-life situaties (met de daarbij behorende trainingen en feed back. In de integrale leerlijn en in het buitenschoolse programma voeren studenten beroepstaken uit en werken aan beroepsproducten. In de loop van het programma worden de opdrachten complexer van aard en wordt er meer en meer zelfsturing verwacht van de student.

Het programma biedt de student mogelijkheden om eigen keuzes te maken: twee keuzeminoren van elk 30 EC die passen binnen de uitstroomprofielen van Commerciële Economie: marketing, verkoop, inkoop, ondernemen en internationaal zakendoen. De stage- en afstudeeropdracht bieden ook mogelijkheden voor het maken van eigen keuzes. Tot slot kan de student kiezen voor Duits als tweede vreemde taal in het tweede en vierde jaar. Deeltijdstudenten kunnen kiezen uit twee minoren en Engels als vreemde taal.

Het panel stelt vast dat de opleiding de didactische uitgangspunten systematisch in het programma heeft verwerkt. Het panel merkt op dat studenten met name in de eerste twee jaar weinig bekend zijn met de competenties. Zij gaan dan meer uit van de leerdoelen per module. Studenten melden dat vanaf jaar drie en vier de competenties meer betekenis voor hen krijgen en leidend zijn bij het uitvoeren van opdrachten, de stage en het afstuderen.

Begeleiding van studenten

De opleiding kent verschillende vormen van begeleiding: inhoudelijke, vakgerichte begeleiding door docenten, de basisbegeleiding (eerstelijns) en de specialistische begeleiding (tweedelijns).

De studieloopbaanbegeleider is verantwoordelijk voor de basisbegeleiding. De decaan, de studieadviseur, psychologen, vertrouwenspersonen en deskundigen bieden specialistische begeleiding. Voor studenten met een beperking en voor topsporters is er specifiek voor de Business School een casemanager aangesteld.

Studenten laten zich in het gesprek met het panel positief uit over de vakinhoudelijke begeleiding door docenten. Docenten zijn goed benaderbaar en bereikbaar.

De basisbegeleiding vindt plaats in de reflectieve leerlijn deze loopt als rode draad door het opleidingsprogramma. De eerste twee studiejaar volgen de studenten een gestructureerd studieloopbaanbegeleidingsprogramma (SLB). De laatste twee jaren reflecteert de student zelfstandiger op zijn professionele ontwikkeling. In de bespreking van opdrachten en feedback op het functioneren van de student in de praktijk (stage en afstudeeropdracht) wordt hier aandacht aan besteed.

In SLB wordt ook de studievoortgang besproken. In groeps- en individuele bijeenkomsten bespreekt de SLB'er de studievoortgang, maken studenten studieplanningen en krijgen ze studieadvies. In jaar 3 en 4 ligt de verantwoordelijkheid voor het vragen van ondersteuning en advies bij de student. Dit is, aldus het panel, in lijn met het ontwikkelen van de zelfsturende competentie (standaard 1).

Studenten met wie het panel sprak (voltijd en deeltijd), zijn positief over de begeleiding. Docenten zijn, aldus de studenten, goed te benaderen. Het panel is positief over de wijze waarop de begeleiding is ingericht.

Verschillende leerroutes

De toelatingsvoorwaarde voor de opleiding zijn een afgeronde vwo-, havo (profiel economie en maatschappij)- of mbo-opleiding (niveau 4). Potentiële studenten van 21 jaar of ouder die niet aan de voorwaarden voldoen kunnen een 21+ toelatingsonderzoek afleggen bij het Windesheim Studiesuccescentrum.

Om de aansluiting vanuit het mbo op het hbo te bevorderen heeft Windesheim afspraken gemaakt met het mbo. Zo kunnen mbo-studenten deelnemen aan een programma op het gebied van Wiskunde, Nederlands en Engels.

Studenten met een vwo vooropleiding kunnen een Engelstalig programma volgen. Het programma is opleidingsoverstijgend en gezien het overkoepelend thema "Globalisation" interessant voor alle studenten van de business opleidingen. Studenten volgen het programma op donderdagavond gedurende drie semesters van elk 10 EC parallel aan het eerste en tweede jaar van hun opleiding.

Studenten die hun propedeuse in één jaar hebben behaald met een gemiddelde van een 7.2 kunnen een honours programma volgen. Het programma duurt een jaar en heeft een studielast van 8 studiepunten per semester. Het thema van het honours programma is Social Innovation: het analyseren en beïnvloeden van veranderingsprocessen in organisaties.

Deeltijdopleiding

De deeltijd duurt vier jaar en heeft een programma van 240 EC. Het deeltijdprogramma is qua inhoud en toetsing grotendeels gelijk aan het voltijdprogramma. Er kan een versnelling van de studieduur plaatsvinden middels een praktijkportfolio. Dit portfolio wordt aan het eind van de propedeuse beoordeeld. Als blijkt dat de deeltijdstudent sommige beroepstaken al op gevorderd niveau beheerst, kan de student het onderdeel stage versneld afronden.

Deze procedure is vastgelegd in *Gemeenschappelijk kader voor het erkennen van diploma's, getuigschriften, certificaten en werkervaringen van volwassenen: deeltijd en duaal. Domein BMR, april 2013.*

Kwaliteit van het personeel

De opleiding wordt verzorgd door 35 docenten (27 fte). In totaal zijn 12 docenten actief in de beroepspraktijk, de overige docenten komen via de projecten met externe opdrachtgevers, stages en afstuderen continu in contact met de beroepspraktijk. Alle docenten hebben een didactische aantekening en tachtig procent heeft een mastertitel, drie volgen een masteropleiding en één docent promoveert in 2014. Vanuit de opleiding zijn vijf medewerkers betrokken bij verschillende kenniskringen van het Kenniscentrum te weten Familiebedrijven (1 docent), Supply Management (2 docenten), Klantbeleving & Co-creatie (3 docenten).

Elk cursusjaar vindt een inzet-, voortgangs- en een waarderingsgesprek plaats. Informatie uit onderwijsbeoordelingen is onder andere input voor dit gesprek. Met docenten die niet of minder goed functioneren worden afspraken gemaakt over scholing en training. In studiejaar 2012 is begonnen met supervisie: een interne trainer van de eigen opleiding woont de lessen van docenten bij.

Teamscholing heeft de afgelopen jaren plaatsgevonden rond persoonlijk leiderschap, studieloopbaanbegeleiding, toetsing, didactiek en afstuderen. Individueel zijn cursussen en trainingen gevolgd onder andere op het gebied van kwalitatief onderzoek, projectmatig werken, groepsdynamica en persoonlijke effectiviteit. Op dit moment volgen drie docenten de Masteropleiding Learning & Innovation. Voorts zijn docenten actief op het gebied van publiceren van boeken en artikelen in vaktijdschriften.

Het panel heeft op basis van de cv's van docenten, de informatie in de kritische reflectie en het gesprek met een delegatie van de docenten een positief beeld van de kwaliteit van de docenten. Het panel heeft de indruk dat er de afgelopen jaren veel is geïnvesteerd in het creëren van een team dat de kwaliteit van de opleiding als geheel vorm geeft: gezamenlijk beoordelen van afstudeerwerken (vier ogen principe), invoeren van intervisie en supervisie bij onderwijsactiviteiten, gezamenlijk bespreken van beoordelingscriteria.

Uit schriftelijke evaluaties en uit panelgesprekken blijkt dat studenten te spreken zijn over de praktijkervaring en actuele kennis van het docententeam.

Kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen

De opleiding heeft geen opleidingsspecifieke voorzieningen. Er zijn algemene Windesheim voorzieningen die gericht zijn op informatievoorziening (roostering, inhoud programma, toetsing en beoordeling en registratie van studievoortgang)

De collegeruimtes en de werkruimtes voor docenten en de bedrijfsvoering liggen dicht bij elkaar. Hierdoor zijn de lijnen naar docenten en medewerkers kort. Er zijn studielandschappen en specifieke ruimtes voor computerpractica en trainingen aanwezig. Alle lokalen beschikken over een beamer met laptopaansluiting. In enkele lokalen hangen smartboards.

Bij piekdrukke kunnen de studenten uitwijken naar andere gebouwen op de Campus. In het gehele gebouw is een draadloos netwerk beschikbaar. Studenten maken meer en meer gebruik van eigen laptops.

Windesheim heeft een goed geoutilleerd mediacentrum met ruime openingstijden. Naast de aanwezigheid van vakliteratuur en tijdschriften kunnen medewerkers en studenten zowel op de werkplek als thuis toegang krijgen tot diverse digitale databases met (wetenschappelijke) literatuur. Het panel is onder de indruk van de wijze waarop het mediacentrum studenten en docenten ondersteunt bij het ontsluiten van (wetenschappelijke) literatuur. Het mediacentrum verzorgt trainingen voor studenten waarin studenten wordt geleerd hoe zij efficiënt gebruik kunnen maken van de mediatheek (online informatievaardigheden zoals zoekstrategieën in wetenschappelijke databestanden, hoe gebruik te maken van bronnen en bronvermelding in onderzoeksverslagen). Studenten met wie het panel sprak zijn wel bekend met de mediatheek, maar maken daar nog niet systematisch gebruik van. Het panel heeft ook in de (eind)werkstukken daarvan weinig voorbeelden gezien. Google en Google Scholar worden door studenten het meest gebruikt bij het zoeken naar literatuur. De opleiding is gestart in opdrachten van studenten meer te sturen op diepgang. Daarbij moeten studenten bronnen van de mediatheek raadplegen.

Hoe wordt de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving gewaarborgd

Het opleidingsteam dat fungeert als curriculumcommissie, bewaakt de samenhang in het curriculum. Samen met de examencommissie, toetscommissie en opleidingscommissie gaat het docententeam na of de eindkwalificaties (standaard 1) op een adequate wijze in het programma aan bod komen en of deze gerealiseerd worden. Daartoe zet de opleiding diverse kwaliteitszorginstrumenten in en hebben de hierboven genoemde commissies elk een rol in het bewaken van de kwaliteit van de leeromgeving. Uit het gesprek met de commissies maakt het panel op dat er een goede onderlinge uitwisseling is tussen de commissies en dat zij goed op de hoogte zijn van elkaars werk. Centraal in het werk van de commissies staat of de eindkwalificaties in voldoende mate aan bod komen, of het programma voldoende actueel is en of de programmaonderdelen op het juiste niveau worden aangeboden (opbouw in complexiteit: basis, gevorderd en bachelor). Gezamenlijk bewaken de commissies de relatie tussen de competenties, de programmaonderdelen en de toetsen.

De opleiding heeft een stap gezet naar een ambitieus leerklimaat. Dit komt onder andere tot uiting in de verhoging van het bindend studieadvies (BSA) van 45 naar 50 credits. Komend studiejaar zal de BSA norm op 54 EC liggen. Het aantal herkansingen is teruggebracht naar één herkansing tijdens het eerste semester van jaar 1 sinds studiejaar 2012-2013. In jaar 1 en jaar 3 zijn de projectgroepen verkleind en is het aantal contacturen verhoogd. Tot slot is er meer aandacht voor de didactiek: didactische scholing van docenten met als doel studenten aan te zetten tot zelfstudie en meer individuele aandacht voor de student bij Studieloopbaanbegeleiding

De opleiding betreft studenten-, medewerkers-, management-, werkveld- en externe panels (accreditatie) bij het bewaken van de kwaliteit van het onderwijsprogramma. In het kwaliteitshandboek is vastgelegd hoe inhoud en vorm wordt gegeven aan in- en externe onderwijsbeoordelingen en audits.

Uit evaluaties blijkt dat vierdejaarsstudenten de opleiding als geheel positief waarderen en dat er een stijgende lijn is sinds 2011: van een 7 in 2011 naar 7,4 in 2013. Het aantal studenten dat de opleiding een 8 of hoger geeft, stijgt naar 25% en het cijfer 5,5 of lager komt in 2013 niet meer voor. Ook de alumni zijn positief over de opleiding. Studenten van de opleiding hebben in het voorjaar van 2011 124 alumni schriftelijk bevestigd. Alumni gaven de opleiding een eindcijfer 7,2.

Sinds september 2011 worden studentenevaluaties opgevolgd met een panelgesprek (*Bron: Kritische Reflectie pagina 17*). Door in dialoog te gaan met de studenten krijgt de opleiding onder andere meer inzicht in de sterke punten en gewenste verbeteringen. Het panel vindt dit een goede aanvulling op de schriftelijke evaluaties.

De opleiding houdt zich bezig met de veranderende aard van de instromende studenten. Met name de invloed van sociale media op het leergedrag van studenten vraagt, aldus de opleiding, om andere onderwijsvormen. Persoonlijk en digitaal contact zal steeds belangrijker worden (*Onderwijsvisie 2020*). De opleiding is zich ervan bewust dat de komende jaren deze ontwikkelingen de aandacht vragen. Het panel beoordeelt dit positief.

De opleiding heeft naar aanleiding van de vorige visitatie (juli 2008) een aantal acties ondernomen om het onderwijs te verbeteren. Zo maakte het panel destijds een opmerking over te weinig systematische aandacht in het programma voor recente ontwikkelingen in het vakgebied. Dit is opgevangen door de onderwijseenheid *Marketing actueel* op te nemen in het programma. Samen met het Mediacentrum heeft de opleiding er voor gezorgd dat actuele literatuur aanwezig en bereikbaar is (zie ook opleidings specifieke voorzieningen). Voorts vraagt de opleiding studenten in het afstudeertraject expliciet aandacht te besteden aan het schrijven van een implementatieplan op hoofdlijnen. Dit als reactie op de opmerking van het vorige panel dat de koppeling tussen de analyse van een vraagstuk en de realisatie ervan in de praktijk te zwak was.

De opleiding evalueert zeer regelmatig de onderwijseenheden (vakinhoud en didactiek). In het gesprek met de opleidingscommissie komt naar voren dat de eigen evaluaties een positiever beeld laten zien dan de NSE. De opleiding gaat na waar de verschillen door veroorzaakt worden. Het panel stelt vast dat de opleiding serieus en systematisch de kwaliteit van de opleiding monitort en zo nodig actie onderneemt. In de gesprekken met de studenten blijkt dat zij vinden dat zij niet voldoende op de hoogte gehouden worden van veranderingen die naar aanleiding van evaluaties zijn / worden doorgevoerd. De opleiding doet wel moeite om de studenten te informeren (informatie is digitaal beschikbaar), maar deze informatie komt dus niet voldoende over bij studenten.

Samenhangende onderwijsleeromgeving

De conceptuele leerlijn, de vaardigheden leerlijn en de reflectieve leerlijn zijn op elkaar afgestemd. Via de integrale leerlijn wordt de relatie gelegd met de beroepspraktijk waarin kennis, vaardigheden en houdingen samenkomen. De integrale leerlijn is de rode draad van de opleiding. Studenten werken daarin aan beroepsproducten die gaan over commerciële vraagstukken voor opdrachtgevers uit de beroepspraktijk. Diverse commissies bewaken in nauw overleg met elkaar de samenhang in het programma.

Relatie met de beroepspraktijk

Het studieprogramma is beroepsgericht, sluit aan bij de actualiteit en biedt studenten veel contact met de beroepspraktijk via stage, afstuderen en projecten. Het werkveld is betrokken bij de inhoud van de opleiding. Zo fungeert het werkveld als opdrachtgever in de projectlijn. Verder verzorgen vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven gastcolleges, workshops en lessenseries. Door samenwerking met externe specialisten, zoals Canon Nederland BV, One to Market, Marketresponse staat de opleiding open voor de actualiteit. De internationale oriëntatie van de opleiding is versterkt via de internationale minoren en samenwerking met buitenlandse universiteiten.

Almere

Vormgeving van het programma

Didactisch concept en werkvormen

De opleiding gaat uit van het Onderwijsconcept Samen-werkend-leren van Windesheim Flevoland. Dit concept kent vijf uitgangspunten: een stevige kennis basis, de Body of Knowledge & Skills (BoKS), samenwerken aan praktijkopdrachten en Comakerships, Werken aan een waarde(n)volle professionele ontwikkeling, onderzoekend leren en ondernemend leren. Het panel ziet deze vijf pijlers terug in het programma en is met name positief over het gekozen didactisch concept onder andere vanwege het profiel van de instromers (hoog percentage mbo'ers). Ze komen naar voren in de leerlijnen: Body of Knowledge & Skills (43 procent van het curriculum), de praktijkleerlijn (50 procent van het curriculum), de Onderzoeksleerlijn (maakt deel uit van de BoKS en de praktijkleerlijn, 19 procent van het curriculum) en de leerlijn Studentbegeleiding (7 procent van het curriculum). Werkvormen die gehanteerd worden in de BoKS zijn hoor- en werkcolleges en trainingen. In de praktijkleerlijn passen de studenten de kennis en vaardigheden toe in beroepscontext van commerciële economie. Werkvormen zijn projecten en Comakerships. De eisen die gesteld worden aan Comakerships zijn vastgelegd (*Handboek Comakership. Windesheim Flevoland, december 2012*). In de studentbegeleidingsleerlijn wordt aandacht besteed aan beroepsoriëntatie, leren-leren, en de professionele ontwikkeling van de student. De onderzoekende houding ontwikkelt de student in de onderzoeksleerlijn enerzijds door kennis op te doen over onderzoeksmethoden en technieken (BoKS) en anderzijds door het uitvoeren van praktijkonderzoek. De onderzoeksleerlijn loopt als rode draad door het hele programma en komt terug in werkcolleges, trainingen en de Comakerships. In het begin van de opleiding ligt de nadruk op de leerlijnen BoKS en studentbegeleiding. Zodra de studenten verder komen in hun opleiding krijgt het praktijkleren de overhand.

In elk semester staat een thema centraal. Het thema is ingericht volgens de vijf pijlers van het didactisch concept Samen-werkend-leren. Het panel heeft daar voorbeelden van gezien en stelt vast dat de opleiding het didactisch concept systematisch in het programma heeft verwerkt

Begeleiding van studenten

Begeleiding vindt onder andere plaats in de leerlijn Studentbegeleiding. Aandacht wordt besteed aan het begeleiden van de student in zijn studievoortgang, in zijn persoonlijke en in zijn professionele ontwikkeling. Het gaat hier om het ontwikkelen van de competentie zelfsturing in studie en werk.

De begeleiding vindt plaats in een stamgroep van 10 tot 15 personen. In de groep komt onder andere aan bod: beroepsoriëntatie, persoonlijk leiderschap en aandacht voor normen en waarden in de professionele ontwikkeling. Studenten bespreken aan de hand van opgedane ervaringen het eigen professionele handelen in de stamgroep. Gecertificeerde studentbegeleiders ondersteunen de stamgroepen. Het aantal contacturen voor de studiebegeleiding is gemiddeld 2 uur per week.

Per fase van de studie heeft de studentbegeleiding een specifiek karakter:

- In de propedeuse staan studiekeuze, studievoortgang en succesvol studeren centraal. Ook wordt nagegaan of de studie wel bij de student past (selectiefunctie propedeuse); studentbegeleiding ondersteunt tevens de selectiefunctie van het propedeutisch jaar;
- In de hoofdfase volgen studenten het Persoonlijk Leiderschapsprogramma (PL) volgens de uitgangspunten van S. Covey (*The seven habits of highly effective people*);
- Tijdens het afstuderen nemen studenten deel aan de afstudeerkring, die bestaat uit interviewsessies onder begeleiding van een coach, waarbij casuïstiek vanuit de eigen opdracht en de feedback van medestudenten centraal staat. Dit onderdeel zal in het studiejaar 2014 - 2015 geëffectueerd worden.

Naast begeleiding in de studentbegeleidingsleerlijn zijn in alle studie jaren vraaggestuurde onderwijsweken ingeroosterd. In de schoolvakantieweken biedt de opleiding op verzoek van studenten extra ondersteuning aan. De opleiding zet daarvoor afhankelijk van de wensen van studenten docenten of student-assistenten in.

Docenten begeleiden studenten in Comakerships. Dit gebeurt in de praktijk en op school. De docent bezoekt de student doorgaans één keer bij de opdrachtgever en bespreekt dan de voortgang met de student en de opdrachtgever. Daarnaast vinden er tweewekelijks gesprekken op de opleiding plaats.

Studenten die begeleiding nodig hebben vanwege specifieke problemen zoals dyslexie, kunnen een beroep doen op specialistische begeleiding.

Studenten met wie het panel sprak, zijn positief over de begeleiding. Docenten zijn, aldus de studenten, goed te benaderen. In Almere maken studenten en docenten veel gebruik van sociale media voor het stellen van vragen en het beantwoorden daarvan. Studenten tonen zich daar zeer tevreden over. Het is een directe en snelle vorm van communiceren. Het panel is positief over de wijze waarop de opleiding de begeleiding in de verschillende fasen van de opleiding heeft ingericht.

Verschillende leerroutes

Commerciële Economie Almere heeft geen versnelde leerroute voor vwo'ers of een leerroute met vrijstellingen voor mbo-instromers. Wel kunnen excellente studenten van Windesheim Flevoland het Honours Program volgen in Zwolle.

Als toelatingsvoorwaarde voor de opleiding geldt een met succes afgeronde vwo-, havo-, of mbo-opleiding (niveau 4). Studenten van 21 jaar of ouder die niet aan de voorwaarden voldoen, kunnen een toelatingsonderzoek afleggen en worden, indien men slaagt, alsnog toegelaten.

Kwaliteit van het personeel

Vier docenten vormen het kernteam van de opleiding Commerciële Economie. Zij zijn gespecialiseerd in coaching, accountmanagement, marketing, new media, onderzoek en strategisch management. De kernteamdocenten worden aangevuld met docenten uit het cluster Economie en Management van Windesheim Flevoland. Alle docenten die verbonden zijn aan de opleiding CE hebben een mastergraad. Een formatieaanvraag voor het aannemen van een gepromoveerde docent is goedgekeurd. De opleiding zoekt samenwerking met lectoraten die gelieerd zijn aan Windesheim Zwolle. Een deel van het team is werkzaam in de beroepspraktijk als zelfstandig ondernemer, anderen hebben recente ervaring in de praktijk. Voor de opleiding Commerciële Economie is een Opleidingscoördinator aangesteld (0,8 fte).

Jaarlijks vinden gesprekken plaats met docenten (de personeelsevaluatiegesprekken: de zogenoemde PE-cyclus). Daarin bespreekt het management de inzet voor het komende jaar, de voortgang van eerder gemaakte afspraken en de waardering van de huidige inzet. Informatie uit onderwijs-evaluaties is mede input voor de PE-cyclus, in het bijzonder waar het gaat om het functioneren van de docent.

Uit schriftelijke evaluaties en uit panelgesprekken blijkt dat studenten zeer tevreden zijn over de actuele kennis en praktijkervaring van de docenten. De kleinschaligheid en de persoonlijke begeleiding wordt door studenten gewaardeerd.

Het panel heeft op basis van de cv's van docenten, de informatie in de kritische reflectie en het gesprek met een delegatie van de docenten een positief beeld van de kwaliteit van de docenten. Het panel stelt vast dat het docententeam wordt gekenmerkt door een pioniersgeest, waarin veel ruimte is voor het uitproberen van nieuwe onderwijs- of lesvormen. Daarbij wordt nauwlettend gevolgd of de vernieuwingen het gewenste effect hebben bij studenten (zie ook kwaliteitsborging).

Kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen

Het panel dat de opleiding CE heeft gevisiteerd heeft geen bezoek gebracht aan de locatie Windesheim Flevoland in Almere. Het panel maakt voor dit onderdeel gebruik van het panelbezoek dat de opleiding MWD visiteerde van Windesheim Flevoland (visitatiebezoek 2 oktober 2013). De voorzieningen van CE zijn vergelijkbaar met die van MWD (met uitzondering natuurlijk van de collectie in de bibliotheek).

De opleidingen aan Hogeschool Windesheim Flevoland zijn verdeeld over clusters die ieder beschikken over een eigen verdieping in het gebouw en waar de nodige onderwijsvoorzieningen te vinden zijn, zoals les- en werkruimten en zithoeken. Het gebouw beschikt over draadloos internet en voldoende stopcontacten. Tweedelijnszorg is in het gebouw gecentreerd in 'the living'. Hier zit onder meer de decaan van de school. Windesheim Flevoland werkt evenals Windesheim te Zwolle met n@tschool, een elektronische leeromgeving waarop studenten de relevante opleidingsinformatie vinden. Daarnaast biedt de school voorzieningen verspreid in de stad. De mate waarin opleidingen hier gebruik van maken, verschilt per opleiding. Zo heeft de school een convenant met de openbare bibliotheek van Almere (gesitueerd tegenover de hogeschool). Studenten CE maken gebruik van de faciliteiten binnen de school en daarnaast van de voorzieningen die de bibliotheek biedt, zoals een mediatheek en (zelf)studieruimten. Studenten zijn tevreden over deze faciliteiten. Het panel dat CE visiteerde komt op basis van evaluaties van CE-studenten over de voorzieningen en de gesprekken met studenten van Almere tot de conclusie dat de faciliteiten voldoen aan de wensen van de studenten.

Hoe wordt de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving gewaarborgd

De opleiding voert na elke periode groepsgesprekken met de CE-studenten. Uit de gesprekken blijkt dat studenten overwegend tevreden zijn. Uitgedrukt in een overallicijfer geven de studenten de opleiding een ruim voldoende (7).

De opleiding gaat per module na hoe de studenten de module waarderen. De meeste modules worden positief gewaardeerd. De stof van bedrijfsadministratie is voor CE-studenten lastig. En het programma Persoonlijk Leiderschap zou inhoudelijk verbeterd kunnen worden. De opleiding heeft naar aanleiding hiervan de SB-leerlijn nader geëvalueerd. De moduuleigenaar vervangen. Voorts gaat bij de opleiding Commerciële Economie in studiejaar 2013-2014 een pilot draaien waarbij de SB-leerlijn en de praktijkleerlijn meer geïntegreerd worden aangeboden.

Uit evaluaties blijkt dat studenten de Comakerships met een goed tot zeer goed beoordelen.

Het docententeam volgt nauwgezet de evaluatieresultaten van het programma. Het team is enthousiast over de inhoud van het Comakership en de manier waarop dat functioneert. Theorie en praktijk sluiten in het Comakership goed op elkaar aan, aldus de docenten. Het panel onderschrijft dit. De docenten, zo blijkt uit de kritische reflectie, kunnen zich in grote lijnen vinden in de verbeterpunten die uit de groepsgesprekken en moduulevaluaties naar voren komen. Het team is van mening dat de volgende onderdelen nog aandacht verdienen: projectmatig werken en de begeleiding naar zelfsturing (inclusief de relatie tussen de Studentbegeleidings-leerlijn en het Comakership); versterken van de salesvaardigheden in het curriculum versterken van de vaardigheden op het gebied van rekenen en taal (met name mbo studenten); de mogelijkheden om de internationale component steviger in het curriculum te verwerken. Sterk punt van de opleiding is, aldus het team (en het panel onderschrijft dat) dat het programma actueel is en veel contact biedt met de beroepspraktijk via de praktijkleerlijn. Studenten met wie het panel sprak, tonen zich tevreden over de wijze waarop de opleiding omgaat met evaluaties. Zij worden hier naar eigen zeggen ook goed geïnformeerd.

Het panel stelt vast dat de opleiding in beeld heeft wat beter kan en daar actie op onderneemt. De kritische reflectie geeft daar diverse voorbeelden van. Zo zal de SB-leerlijn en met name het persoonlijk leiderschapprogramma, worden aangepast. Bij de opleiding Commerciële Economie gaat in studiejaar 2013-2014 een pilot draaien waarbij de SB-leerlijn en de praktijkleerlijn meer geïntegreerd worden aangeboden. En Business English komt in het derde studiejaar in het teken te staan van salesvaardigheden. Het is een vervolg op salesvaardigheden in het tweede studiejaar. Bedrijfsadministratie wordt verder geëvalueerd. Er wordt gekeken naar nieuwe werkvormen die beter aansluiten bij de student. Wat betreft de aansluiting van de opleiding op het mbo zijn verschillende initiatieven ontplooid, zoals het starten met een intakegesprek, een taaltoets en het aanbieden van extra ondersteuning op het gebied van taal- en rekenvaardigheden. Een convenant is gesloten met het ROC Flevoland om de doorstroom van het mbo naar het hbo te bevorderen.

Samenhangende onderwijsleeromgeving

Het panel stelt vast dat de opleiding de beroepspraktijk centraal stelt in de major en de minor van het CE-programma. In ruim tweederde deel van het programma is er contact met externen in Comakerships of projecten, exclusief de minor. De praktijkleerlijn vormt de rode draad van de opleiding. Toenemende complexiteit en toenemende zelfstandigheid is herkenbaar in het programma-aanbod. In de praktijkleerlijn werken de studenten aan een marktonderzoek en het schrijven van een ondernemingsplan in het eerste jaar, en zij maken een accountmanagementplan en een marketingplan op tactisch niveau in het tweede jaar. In jaar drie analyseren studenten de belangrijkste onderdelen van een organisatie en formuleren zij een strategie. In jaar 4, schrijft de student een multi-channel strategie in semester 1 en gaat hij in semester 2 afstuderen.

De samenhang in het onderwijsprogramma komt tot stand via de indeling in thema's, door aan de curriculumonderdelen niveaus toe te kennen (basis, gevorderd en bachelor niveau), de verschillende leerlijnen en het leren in de praktijk (Comakership).

De opleidingscoördinator en de vakspecialisten gaan via evaluaties en gesprekken na of de programmaonderdelen samenhangen en de eindkwalificaties afdekken. De examencommissie speelt hierin ook een belangrijke rol (goedkeuren van de leer- en toetsplannen). De docenten overleggen regelmatig met elkaar om de samenhang van het programma te monitoren en daar waar nodig te verbeteren. Tweewekelijks wordt in formele zin overleg gevoerd in het opleidingsoverleg.

Overwegingen en conclusie Zwolle en Almere

Het panel stelt vast dat de opleiding CE in Zwolle en Almere een gedegen programma aanbiedt. De wijze waarop de opleiding in Zwolle de eindkwalificaties realiseert verschilt van de werkwijze in Almere. Beide opleidingen voldoen in de ogen van het panel in ruime mate aan de eisen die gesteld mogen worden aan het opleidingsprogramma van een bacheloropleiding. Het panel komt nog niet tot een oordeel goed.

Daarvoor zouden de opleidingen de volgende zaken nog verder moeten uitwerken in het programma:

Online marketing en het monitoren van het commercieel resultaat van de online marketingactiviteiten; sturing op het gebruik maken van internationale literatuur in beroepsproducten, verslagen en onderzoek; integreren van lectoraten in de basis van het programma (major) en meer systematische terugkoppeling van verbeteracties naar aanleiding van evaluaties (Zwolle).

Het panel geeft nog de volgende overwegingen mee aan de opleiding: zonder een kopie van elkaar te worden, kunnen beide opleidingen van elkaar leren. Docentenuitwisseling kan hiervoor een geschikt instrument zijn. Met het thema toetsen, beoordelen en afstuderen is hier al een begin mee gemaakt (samenwerking van de examencommissie, toetscommissie) De onderzoeksleerlijn is aldus het panel mooi uitgewerkt. Het panel waarschuwt wel voor een niet te ver doorschieten in het uitvoeren van onderzoekstechnieken. De focus moet liggen op het 'bijbrengen van een onderzoekende houding' bij studenten. Onderzoeksvaardigheden zijn daarvoor een hulpmiddel.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende** voor de voltijd in Zwolle en Almere en de deeltijd in Zwolle.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Systeem van toetsing

Zwolle

Het toetsbeleid van de opleiding is vastgelegd in *Toetsbeleid Businessschool, mei 2012*. De uitgangspunten die de opleiding hanteert bij toetsen en beoordelen staan daarin beschreven zoals kwaliteitsstandaarden die gesteld worden aan toetsen en beoordelen, toezicht op kwaliteit van toetsen (naar inhoud en proces) en de wijze waarop de opleidingscompetenties worden getoetst (dekkingsmatrix toetsen en competenties).

Het panel stelt op basis van bestudering van de beleidsdocumenten, inzage in toetsen en gesprekken met de examen- en toetscommissie vast dat de opleiding het toetsbeleid zorgvuldig uitvoert. Voor iedere toets is een toetsplan en/of een toetsmatrijs aanwezig, die de relatie legt tussen de leerdoelen van de modules, de beroepshandelingen en de competenties uit het competentiematrix. In elke studiewijzer is dit voor studenten inzichtelijk gemaakt. Studenten melden dat zij goed op de hoogte zijn van wat er getoetst wordt en wat er van hen verwacht wordt bij opdrachten. Ook kunnen zij gemaakte toetsen inzien en bespreken met de docent.

Docenten zijn getraind in het ontwikkelen van valide en betrouwbare toetsen. Docenten bespreken onderling de concepttoets, het correctiemodel en de normering.

Ook bespreken zij regelmatig of ze de geformuleerde beoordelingscriteria (min of meer) op dezelfde wijze toepassen (kalibratie van beoordelingsresultaten).

Kalibratie van beoordelingsstandaarden strekt zich verder uit dan alleen het eigen docententeam. Op landelijk niveau wordt onderzocht of een meer uniforme wijze van afstuderen mogelijk is (CE, IBL en SBRM), idem voor het opzetten van een landelijke toetsbank Marketing basiskennis voor de opleidingen CE, IBL en SBRM. Windesheim heeft met enkele hogescholen de afspraak gemaakt om tot intervisie en beoordelen te komen rond afstudeerwerkstukken van CE.

Docenten zijn getraind in het maken van toetsen en het begeleiden/coachen en beoordelen van afstudeerwerkstukken. In 2013-2014 zullen examinatoren een certificeringstraject doorlopen.

De opleiding bewaakt de kwaliteit van het toetsen en beoordelen via verschillende commissies: Examencommissie, Toetscommissie, Afstudeeropdrachtcommissie (AOC), Curriculumcommissie, Opleidingscommissie en de Werkveldadviescommissie (WAC). Tot slot is de opleiding betrokken bij de Landelijke werkgroepen over toetsen en beoordelen van het eindniveau. Het panel beschrijft kort de betrokkenheid van deze commissies bij het toetsen en beoordelen.

De examencommissie bestaat uit twee subcommissies (kamers): een voor Zwolle en een voor Almere. Bij het voorzittersoverleg van de examencommissies zijn afgevaardigden van beide locaties aanwezig. De werkwijze wordt zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Zo worden bijvoorbeeld BSA-brieven van Almere ook door de examencommissie van Zwolle ondertekend. Twee keer per jaar komt de voltallige examencommissie (Zwolle-Almere) bij elkaar om reglementen en de uitvoering daarvan te bespreken en vast te stellen.

De examencommissie heeft de controle op het toetsen en het eindniveau gemandateerd aan de toetscommissie en de afstudeeropdrachtcommissie (AOC). De toetscommissie Commerciële Economie / Small Business and Retail Management (CE/SBRM) onderzoekt vooraf, en achteraf steekproefsgewijs de kwaliteit van de toetsen en koppelt haar bevindingen terug naar de examencommissie en docenten. De AOC beoordeelt steekproefsgewijs de stage en het afstuderen. De AOC let op de kwaliteit van de verslaglegging en de onderbouwing van de beoordeling. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot het verlagen van het cijfer of aanpassen van het eindwerk, indien onvoldoende. Deze commissie heeft ook gewerkt aan het verbeteren van de beoordelingsdossiers van het afstuderen.

De curriculumcommissie adviseert de opleiding over de inrichting van het onderwijs. Een belangrijk onderdeel daarvan is het bewaken van de relatie tussen de opleidingscompetenties, de programma-inhoud en de beoordeling en de toetsing. De Opleidingscommissie (OC) kan in haar rol als kwaliteitsbewaker van het curriculum ook adviseren over de toetsing en beoordeling en wijzigingen in het curriculum. Leden van de Werkveldadviescommissie (WAC) beoordelen jaarlijks afstudeerverslagen (met ingang van juni 2013).

Almere

De inrichting van het toetsen en beoordelen in Almere is gebaseerd op hetzelfde beleid als in Zwolle. De borging van de kwaliteit van toetsing en beoordeling is in Almere en Zwolle hetzelfde. Beide kamers van de examencommissies werken samen in de gezamenlijke examencommissie. Het panel gaat vanwege de bijzondere werkvorm Comakerships in Almere in op het toetsen en beoordelen ervan.

Het Comakership (waaronder het afstudeer-Comakership dat in 2014 - 2015 geëffectueerd wordt) kent een doorlooptijd van twee maal tien weken. In de eerste periode oriënteert de student zich op de leerdoelen en de eisen die gesteld worden aan de opdrachtgever. De student werft vervolgens een opdracht. Hij doet literatuuronderzoek en schrijft een plan van aanpak en levert twee keer een voortgangsrapportage in bij de opdrachtgever en bij de coach. Aan het einde van deze periode krijgt de student een go of no-go van de coach. Het plan van aanpak wordt beoordeeld op basis van het 'beoordelingsformulier plan van aanpak Comakership'.

De tweede periode van tien weken voert de student het plan van aanpak uit, rapporteert hij twee keer (zowel aan de coach als aan de opdrachtgever) en kan hij twee keer de coach consulteren. Voor de beoordeling (assessment) levert de student bewijsmateriaal aan in de vorm van een beroepsproduct en bewijzen waarmee hij aantoont te voldoen aan de procesleerdoelen. Bij een Comakership wordt de toetsing altijd verricht door twee assessoren, die niet betrokken zijn geweest bij de begeleiding. Op verzoek kan de coach een advies uitbrengen. Studenten met wie het panel sprak, zijn zeer te spreken over de toetsing en beoordeling in het algemeen. Ook uit de module-evaluaties blijkt dat studenten overwegend tevreden zijn over de toetsing.

Toetsvormen Zwolle en Almere

De opleiding gebruikt toetsinstrumenten die passen bij de verschillende leerlijnen. In de conceptuele leerlijn (Zwolle) en de BoKS (Almere) worden multiple choice-tentamens en tentamens met open vragen en casuïstiek gebruikt. In de vaardighedenleerlijn worden de beroepsvaardigheden getoetst in opdrachten, rollenspellen (Engels) en presentaties. In de reflectieve leerlijn (Zwolle) en de Studiebegeleidingsleerlijn (Almere) zijn er gesprekken over het persoonlijk ontwikkelingsplan (formatieve toetsing) en summatieve toetsing vindt plaats aan de hand van leerverslagen en verwerkingsopdrachten. In Almere worden hiervoor portfolio's en assessments gebruikt. In de integrale leerlijn (Zwolle) werken studenten aan projecten, lopen stage of studeren af. De toetsvorm bestaat hier uit een beroepsproduct gecombineerd met een waardering van het functioneren van de student tijdens het uitvoeren van de opdracht. In de Praktijkleerlijn (Almere) werken studenten aan projecten of Comakerships. Het resultaat hiervan, zowel het beroepsproduct als de individuele bijdrage van de student aan het beroepsproduct, wordt getoetst en beoordeeld. Bij een Comakership vindt toetsing altijd plaats door middel van assessments.

De tentamens en opdrachten worden beoordeeld met behulp van beoordelingsformulieren waarin de beoordelingscriteria en de weging daarvan zijn beschreven. Het panel heeft toetsen en verslagen ingezien en stelt vast dat deze voldoende niveau hebben. Er zijn voldoende vragen op het niveau van inzicht, analyse en toepassing. Er is een duidelijk verschil tussen verslagen van jaar een en jaar drie. De beoordelingsformulieren bevatten ruimte voor feedback, maar deze wordt niet door alle beoordelaars gebruikt om feedback te geven. Het gebruik en de bruikbaarheid van de formulieren zou door de toets- en examencommissie nog eens onder de loep genomen kunnen worden.

Dit ondanks een duidelijke en goed doordachte en uitgewerkte relatie tussen competenties en niveau-indicatoren (standaard 1).

Het cluster Economie en Management van Almere gaat samen met Windesheim Zwolle werken met toetsdatabanken. De collega's hebben een gezamenlijke training over het maken van tentamens gevolgd met specifieke aandacht voor het gebruik van itembanken. Er wordt inhoudelijke samengewerkt met de vakinhoudelijke collega's in Zwolle (toetsvragen worden met elkaar gedeeld).

Conclusie systeem van toetsen (Zwolle en Almere)

Het panel stelt vast dat de opleiding op een gedegen wijze toetst of studenten de eindkwalificaties realiseren. De opleiding maakt inzichtelijk in welke onderdelen de competenties gerealiseerd worden op eindniveau. Het is voor studenten helder waarop zij beoordeeld worden. In de modulebeschrijvingen is dit beschreven in de vorm van leerdoelen. Studenten krijgen feedback op de gemaakte toetsen (mondeling en/of schriftelijk). Het panel ziet nog ruimte voor versterking van de beoordeling van het eindniveau via collegiale toetsing van examens door externen (collega-opleidingen of externe experts). Voorts blijft de interne kalibratie (docenten onderling) van belang. Vooral de vertaling van de oordelen per indicator naar eindcijfers in het beoordelingsformulier van de eindwerkstukken is, in de ogen van het panel, nog een verbeterpunt.

De opleiding (Zwolle en Almere) volgt nauwlettend of de toetsing en beoordeling voldoet aan de eisen die zijn geformuleerd in het toetsbeleid. De opleiding evalueert systematisch de toetspraktijk en onderneemt actie als dat nodig is. Het panel heeft met docenten en met leden van diverse onderwijscommissies gesproken (Zwolle en Almere) over toetsing en beoordeling. Het panel stelt vast dat de commissies goed van elkaars taken, activiteiten en bevindingen op de hoogte zijn. De commissies hebben, aldus het panel, zicht op wat goed gaat en wat beter kan bij toetsen en beoordelen. Voorbeelden daarvan zijn (Zwolle): implementeren van het nieuwe toetsbeleid dat is aangepast aan nieuwe inzichten en landelijk beleid (zoals het adviesrapport over de borging van hbo-examens: *Vreemde ogen Dwingen*); de leerlijn (student-)onderzoek is vanaf studiejaar 2013-2014 in hoofdphase geïmplementeerd. Als voorbereiding op het afstuderen zal het onderzoeksdeel tijdens de stage omvangrijker worden; aandacht voor training van docenten in het maken van MC-vragen, ontwikkelen van beoordelingscriteria bij opdrachten en eenduidiger beoordelen van opdrachten (intervisie). In september 2013 starten hiervoor certificeringstrajecten.

De opleiding (Almere) geeft in de kritische reflectie voorbeelden van verbeteracties die ondernomen worden. Zo wordt gewerkt aan het verduidelijken van de eisen die de opleiding stelt aan de documentatie die studenten moeten inleveren als onderbouwing voor het behalen van procesleerdoelen voor het Comakership assessment in het tweede jaar. Ook wordt gekeken hoe individuele prestaties in groepswerk beter kunnen worden beoordeeld. Individuele assessments zoals die gebruikt worden bij Comakerships bieden hiervoor mogelijkheden.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

Zwolle

Tijdens het afstuderen werkt de student aan de competenties Marktonderzoek (competentie 2), Bedrijfs- en omgevingsanalyse (competentie 3), Strategie en beleidsontwikkeling (competentie 4), Plannen & Uitvoeren (competentie 5), Leiderschap & Management (competentie 9) en de competenties Sociaal communicatief en Zelfsturing (competenties 10 en 11). De overige competenties toetst de opleiding elders in het programma.

De opleiding betreft externe examinatoren bij het afstuderen. Deze afstudeerbegeleiders volgen een afstudeertraining en hebben een begeleider bij wie ze terecht kunnen met vragen.

Bij afstuderen beoordelen een eerste en tweede beoordelaar volgens een vast format het product en proces waarlangs de student de eindopdracht (een complex commercieel vraagstuk) heeft opgelost.

De opleiding heeft jarenlang bewust gekozen voor het afstuderen in duo's. Het samenwerken en het met elkaar kunnen sparren en elkaar feedback geven, lagen hieraan ten grondslag. Het resultaat van deze opdrachten werd door opdrachtgevers gewaardeerd. Het verantwoord worden van de beoordeling van de individuele inbreng van studenten bij duo-opdrachten is sinds 2011 steeds meer benadrukt. In september 2012 heeft de opleiding een individuele mondelinge verdediging ingevoerd, naast het bijhouden van een logboek van activiteiten. In 2013 heeft de opleiding het solo-afstuderen ingevoerd. Per september 2013 studeren alle studenten van de opleiding solo af.

Alumni met wie het panel sprak, zeggen geen problemen te hebben gehad met het afstuderen in duo's. Voor hen is duidelijk hoe er beoordeeld wordt. In het eindgesprek worden de beoordelingen met de student doorgenomen.

Het panel is positief over de verandering in het afstuderen (van duo naar solo). De individuele prestaties kunnen nu op een transparante manier beoordeeld en verantwoord worden. Bij de beoordeling van duo's is de neiging groot om het duo te beoordelen in plaats van de individuele student. Dat ziet het panel ook terug in de beoordelingsformulieren van studenten die in duo's afstudeerden.

De opleiding geeft in de kritische reflectie inzage in de wijze waarop zij de afgelopen jaren gewerkt heeft aan het verbeteren van de beoordeling van de eindopdracht. Voorbeelden zijn:

- Concretiseren van de beoordelingscriteria en -indicatoren van het afstuderen. Zo maakt de opleiding bij het beoordelen gebruik van een 'beoordelingsgrid' waarin beschreven is wat de student moet kennen en kunnen;
- De onderzoeksfase van het afstudeertraject krijgt meer aandacht (theoretische verkenning en formulering van de onderzoeksvraag);
- De opleiding zet structureel een tweede beoordelaar in en heeft vastgelegd wanneer een derde beoordeling nodig is;
- Het organiseren van intervisiebijeenkomsten om ervaringen te delen en meer uniformiteit te realiseren in wijze van aanpak en beoordelen. Daarin wordt het beoordelingsgrid bediscussieerd en wordt de beoordeling van afstudeerwerkstukken besproken;

- Het uitwisselen en beoordelen van vijf scripties met Hogeschool Stenden. De opleiding heeft hogere eisen gesteld aan de onderzoeksvaardigheden van studenten;
- Omdat de onderzoeksleerlijn pas vanaf studiejaar 2013-2014 in het hele curriculum wordt aangeboden, missen sommige studenten bepaalde kennis en vaardigheden op het gebied van methodologie en onderzoek. Voor deze studenten zijn en worden afstudeertrainingen georganiseerd waarin (praktijkgericht) onderzoek centraal staat.

Het panel stelt vast dat de verbeteractiviteiten hun vruchten hebben afgeworpen. Het panel heeft negentien eindwerkstukken beoordeeld van studenten (vier deeltijd en vijftien voltijd) die in 2012 en 2013 zijn afgestudeerd. Daar waren opdrachten bij van studenten die in duo's afstudeerden en opdrachten die studenten individueel hebben uitgevoerd. De range van beoordelingen liep van voldoende tot zeer goed. Het panel heeft bij de beoordeling gelet op de relevantie van de opdracht voor het werkveld, kwaliteit van de onderzoeksvraag, methode van aanpak, de verantwoording van de uitvoering en het eindresultaat (sluit dit aan bij de vraagstelling en is het bachelorniveau hierin te herkennen). Het panel stelt vast dat alle door het panel bestudeerde eindwerkstukken voldoen aan de eisen die gesteld mogen worden aan een hbo-eindwerkstuk. Het panel kan zich vinden in de oordelen van de opleiding voor de werkstukken die het panel heeft gezien. Dit geldt voor de met een voldoende beoordeelde eindwerkstukken en de met een hoog cijfer gewaardeerde eindwerkstukken.

Het panel wil de opleiding de volgende punten meegeven (observaties naar aanleiding van het bestuderen van de afstudeerwerkstukken). De opleiding kan scherper letten op de beheersing van de Nederlandse taal. Ook het niveau van de vraagstelling kan op voorhand sterker bewaakt worden door de beoordelaar van het afstudeerwerkplan. De relatie tussen de probleemstelling en de subvragen die uiteindelijk door de student beantwoord worden is niet altijd een logische en zou nader beargumenteerd moeten worden. Tot slot zou de opleiding het afstudeergrid opnieuw kunnen waarderen of verfijnen. Met name de waardering 5,5 - 7 (voldoende) is erg breed geformuleerd. In de waardering wordt te weinig onderscheid gemaakt tussen het cijfer 5,5 en 7.

Almere

De opleiding Commerciële Economie is in Almere in 2011 gestart en zal in studiejaar 2014 - 2015 naar verwachting de eerste groep afgestudeerden leveren. Om de juiste vaststelling van de behaalde competenties bij het afstuderen te borgen, zal een afstudeerreglement worden vastgesteld door de examencommissie. Hierin wordt vastgelegd hoe alle vereiste competenties worden beoordeeld. De examencommissie (kamer Almere) zal nauw samenwerken met de opleiding Commerciële Economie in Zwolle om zoveel mogelijk van elkaar te leren en eindtoetsing waar mogelijk op elkaar aan te laten sluiten.

Het panel heeft vastgesteld dat in het programma de CE-competenties aan bod komen. In het *Leerplanschema Commerciële Economie* (Windesheim Flevoland, 2013-2014) zijn per competentie leerdoelen beschreven. Deze leerdoelen zijn gekoppeld aan de onderwijseenheden in het curriculum en gekoppeld aan het toetsplan. De competenties die op gevorderd niveau moeten worden getoetst (bijvoorbeeld marketingcommunicatie) worden overwegend in jaar 2 en jaar 3 behandeld.

De competenties met als eindniveau het bachelorniveau (bijvoorbeeld marktonderzoek) worden overwegend in het vierde jaar getoetst.

Het panel kan geen uitspraak doen over het eindniveau, omdat er nog geen studenten zijn afgestudeerd. Op basis van de resultaten tot nu toe (producten van studenten van studiejaar 1 en 2), de kwaliteit van het programma (standaard 2), de werkwijze van de examencommissie (kamers Almere en Zwolle) en de daaraan gerelateerde commissies is het panel ervan overtuigd dat het bachelorniveau van de CE-opleiding Almere gerealiseerd zal worden.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat de opleiding (Zwolle en Almere, voltijd en deeltijd) de resultaten van het CE onderwijsprogramma op een adequate wijze toetst en beoordeelt. De toetspraktijk voldoet in ruime mate aan de eisen die gesteld mogen worden aan een betrouwbaar toets- en beoordelingssysteem.

Voor de CE-opleiding Zwolle (voltijd en deeltijd) geldt dat de opleiding aantoont dat studenten de beoogde eindkwalificaties op bachelorniveau realiseren.

De CE-opleiding Almere (voltijd) heeft nog geen afgestudeerden. Op basis van de resultaten van studentproducten tot nu toe en de werkwijze van de examencommissie (kamers Almere en Zwolle) en de daaraan gerelateerde commissies is het panel ervan overtuigd dat het bachelorniveau van de CE-opleiding Almere gerealiseerd zal worden.

Het panel vindt het resultaat ruim voldoende, maar op enkele aspecten is extra inspanning gewenst. Het panel ziet nog ruimte voor versterking van de beoordeling van het eindniveau door collegiale toetsing van examens door externen (collega-opleidingen of externe experts). Voorts blijft de interne kalibratie (docenten onderling) van belang. Met name de vertaling van de oordelen per indicator naar eindcijfers in het beoordelingsformulier van de eindwerkstukken is, in de ogen van het panel, nog een verbeterpunt.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Zwolle voltijd	Zwolle deeltijd	Almere voltijd
<i>1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Goed	Goed	Goed
<i>2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende

Conclusie

Volgens de beslisregels van de NVAO leiden bovenstaande oordelen over de drie standaarden tot het volgende oordeel over de opleiding als geheel:

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande *hbo-bachelor*opleiding Commerciële Economie van de Christelijke Hogeschool Windesheim als **voldoende**.

4 Aanbevelingen

De aanbevelingen gelden voor zowel de locatie Zwolle als de locatie Almere.

Standaard 1

Gezien de ambities van de opleiding op het gebied van internationalisering zou de opleiding in de eindkwalificaties concreter kunnen formuleren wat de opleiding in de context van het werkveld van Commerciële Economie wil realiseren op het gebied van kennis en vaardigheden van studenten en op welke wijze zij deze doelstellingen in het programma uitwerkt.

Standaard 2

De opleiding werkt voor het realiseren van de onderzoekscompetentie nauw samen met de (associate) lectoren in de onderzoekslijn Supply Management (minor Supplymanagement) en Klantbeleving & Cocreatie (minor State of the Art Marketing / Marketing actueel). Het panel beoordeelt dit positief. Het lectoraat zou, aldus het panel, ook aan de major van CE een bijdrage kunnen leveren.

De onderzoeksleerlijn is aldus het panel mooi uitgewerkt. Het panel waarschuwt wel voor een niet te ver doorschieten in het uitvoeren van onderzoekstechnieken. De focus moet liggen op het 'bijbrengen van een onderzoekende houding' bij studenten. Onderzoeksvaardigheden zijn daarvoor een hulpmiddel.

Het panel waardeert de international aspecten in het curriculum van beide opleidingen positief. Toch maken studenten weinig gebruik van internationale literatuur in hun opdrachten. Daar zou meer op gestuurd kunnen worden.

Standaard 3

De opleiding volgt kritisch de eigen toetspraktijk en voert op basis van evaluaties verbeteringen door in toets- en beoordelingsprocedures. Het panel vraagt extra aandacht voor:

- Er is een duidelijke en goed doordachte en uitgewerkte relatie tussen competenties en niveau-indicatoren (standaard 1). Dit komt terug in de beoordelingsformulieren. De beoordelingsformulieren bevatten ruimte voor feedback, maar deze wordt niet door alle beoordelaars gebruikt om feedback te geven. Het gebruik en de bruikbaarheid van de formulieren zou door de toets- en examencommissie nog eens onder de loep genomen kunnen worden;
- De relatie tussen de probleemstelling en de commerciële vraagstukken en doelen van de organisatie [*Dit advies geldt specifiek voor afstudeerders nu vooral voor Zwolle en in de toekomst ook voor Almere. Maar ook aandacht hiervoor in andere opdrachten.*];

- De opleiding zou expliciet van studenten kunnen vragen de analyse van de probleemstelling met (onderzoeks)literatuur te onderbouwen. Dit moet leiden tot een aanscherping van de vraagstelling en de logische relatie tussen probleemstelling en subvragen versterken *[Dit advies geldt specifiek voor afstudeerders nu vooral voor Zwolle en in de toekomst ook voor Almere. Maar ook aandacht hiervoor in andere opdrachten.]*;
- het afstudeergrid opnieuw waarderen of verfijnen. Met name de waardering 5,5 - 7 (voldoende) is erg breed geformuleerd. In de waardering wordt te weinig onderscheid gemaakt tussen het cijfer 5,5 en 7. *[Dit advies geldt specifiek voor afstudeerders nu vooral voor Zwolle en in de toekomst ook voor Almere.]*

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

Nr.	Competentie	Definitie	Wijziging t.o.v. 2008. Meer aandacht voor	Niveau
1	Ondernemerschap	Initiëren, creëren en realiseren van producten en diensten, zelfstandig en ondernemend.	Innovatie, creativiteit, verantwoord ondernemen	2
2	Marktonderzoek	Het opzetten, uitvoeren, interpreteren, toetsen en evalueren van marktonderzoek	Onderzoekvaardigheden, Deskresearch, kwalitatief onderzoek	3
3	Bedrijfs- en omgevingsanalyse	Vaststellen voor een onderneming van enerzijds de sterktes en zwaktes op basis van een analyse van de interne bedrijfsprocessen en –cultuur, als onderdeel van de waardeketen, en anderzijds van de kansen en bedreigingen op de lokale, nationale en/of internationale markt op basis van relevante nationale en internationale trends.	Digitale samenleving, online, participerende klant	3
4	Strategie en beleidsontwikkeling	Het ontwikkelen van marketingbeleid voor een (internationale) onderneming en het kunnen onderbouwen van gemaakte keuzes.	Strategie	3
5	Planning en uitvoering	Het opstellen, uitvoeren, bijstellen van plannen vanuit het marketingbeleid	Accountability	3
6	Sales	Het ontwikkelen en onderhouden van zakelijke relaties ten behoeve van inkoop, verkoop en dienstverlening en het verkopen van producten en of diensten	Consultative selling, customer lifetime value	2
7	Communicatie	Communiceren in meer talen en rekening houdend met culturele verschillen, intern en extern, nationaal en internationaal	Gekozen is voor Engels als vreemde taal	X ⁽¹⁾
8	Marketingcommunicatie (nieuw voor CE)	Het vertalen van het marketingplan naar een on- en offline marketingcommunicatieplan.	Branding, positioneren, on- en offline communicatie	2
9	Leiderschap en management	Leiding geven aan een project, bedrijfsproces, bedrijfsonderdeel of bedrijf.	Samenwerken	2
10	Sociale en communicatieve competentie (interpersoonlijk)	De directe communicatie met de partijen in het commerciële werkveld.	Samenwerken	X ⁽¹⁾
11	Zelfsturende competentie (intra persoonlijk)	De communicatie die een persoon met zichzelf voert als professional in het commerciële werkveld.	Organiseren van eigen actualiteit, zijn van vakman of –vrouw	X ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Landelijk is voor deze competentie één niveau afgesproken.

Basisniveau (1)	Gevorderd niveau (2)	Bachelor niveau (3)
Voert de taak uit conform standaardprocedures. De taak wordt bij herhaling in soortgelijke situaties uitgevoerd. Beperkte mate van zelfsturing, maakt eigen handelen zichtbaar en is hierop aanspreekbaar.	Voert de taak uit door zelf een analyse te maken van de context en een keuze te maken voor probleemaanpak en methodiek. Meer zelfsturend. Onderbouwt eigen handelen en verantwoordt de gevolgen van eigen handelen voor anderen.	Complexe open taken die in een complexe situatie uitgevoerd worden. Kan taken uitvoeren in beroeps overstijgende uiteenlopende situaties. Geheel zelfsturend en stemt eigen handelen af op de ander.

Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma

ALMERE - VOLTijd

JAAR - 1								
	Blok 1.1	EC	Blok 1.2	EC	Blok 1.3	EC	Blok 1.4	EC
BoKS	Inleiding bedrijfseconomie	3	Inleiding Person. en Organisatie	3	Algemene Economie 1	3	Bedrijfsadministratie 1	3
	Inleiding Marketing	2	Inleiding Recht	2	Marketing	3	Retailmarketing	3
	Inleiding Bedrijfscommunicatie	2	Business English 1	2	e-Business	2	International Business 1	2
	Inleiding Onderzoeksmethodiek	2					Business English 2	2
	Projectmatig Werken	2						
Praktijk					Projectweek 1	1		
	Project Onderz. en Analyse (a)	2	Project Onderz. en Analyse (b)	4	Project Ondernemingsplan (a)	3	Project Ondernemingsplan (b)	4
	Beroepsoriëntatie	1	Kwantitatief Onderz. en Analyse	3	Communicatieve Vaardigheden	2		
SB	Studentbegeleiding 1 (a)	1	Studentbegeleiding 1 (b)	1	Studentbegeleiding 2 (a)	1	Studentbegeleiding 2 (b)	1
		15		15		15		15

JAAR - 2								
	Blok 2.1	EC	Blok 2.2	EC	Blok 2.3	EC	Blok 2.4	EC
BoKS	Dienstenmarketing	2	Account Managm. - Verdieping	2	Creatief Schrijven	3	Marketingplanning	2
	Algemene Economie 2	2			Marketingstrategie	2	Marketingcommunicatie	2
	Account Management - Basis	2			Kwantitatief Onderzoek	3		
	Kwalitatief Onderzoek	2			Consumentengedrag	2		
	Business English 3	2			Business English 4	2		
Praktijk	Comaker Accountmanagement		Comaker Accountmanagement	12	Comaker Marketing managem.		Comaker Marketing managem.	12
	Salesvaardigheden 1	2	Salesvaardigheden 2	2				
SB	Persoonlijk Leiderschap 1 (a)	1	Persoonlijk Leiderschap 1 (b)	1	Persoonlijk Leiderschap 2 (a)	1	Persoonlijk Leiderschap 2 (b)	1
		13		17		13		17

JAAR – 3								
	Blok 3.1	EC	Blok 3.2	EC	Blok 3.3	EC	Blok 3.4	EC
BoKS	Management theorieën	2	Financieel Management	2	MINOR	15	MINOR	15
	Business English 5	2	Marketingcommunicatie	2				
			Ethiek en MVO	3				
Praktijk	Managementprofiel	2						
	Project Management (a)	6	Project Management (b)	7				
	Managementvaardigheden	2						
SB	Persoonlijk Leiderschap 3 (a)	1	Persoonlijk Leiderschap 3 (b)	1				
		15		15		15		15

JAAR - 4								
	Blok 4.1	EC	Blok 4.2	EC	Blok 4.3	EC	Blok 4.4	EC
BoKS	Intellectueel eigendom en consumentenrecht	2	Verandermanagement	2	AFSTUDEERCOMAKER	14	AFSTUDEERCOMAKER	14
	International Business 2	2	Externe focus	2				
	Multimediale technieken	2						
	Online research & webanalytics	3						
	New Media	2						
Praktijk	Comaker New Media		Comaker New Media	13				
SB	Studentbegeleiding 3 (a)	1	Studentbegeleiding 3 (b)	1	Afstudeerkring	1	Afstudeerkring	1
		12		18		15		15

ZWOLLE - VOLTijd

JAAR - 1								
	Major 1.2	EC	Major 1.1	EC	Major 2.1	EC	Major 2.2	EC
PROJ	Project De internationale omgeving	3	Project Interne Omgeving	3	Project Online advies	3	Project Online advies	3
VAK	Economische Bedrijfsomgeving	2	Organisatiekunde	2	Consumentengedrag	2	Diensten- en Businessmarketing	2
	Marketing 1	2	Inleiding Recht	2	Online Marketing	2	Verkoop & Inkoop	2
	Engels	2	Schriftelijke Communicatie	1	Training Profes. Performance	3	Economische Bedrijfsomgeving	3
	Schriftelijke Communicatie	1	Onderzoek	1	Zakelijk Rapporteren	2	Zakelijk Rapporteren	2
	Onderzoek	1	Financieel Management	2	Financieel Management	2	Ethiek & Duurzaamheid	2
	Kwantitatieve Methoden	2	Marketing 2	2				
	International Business	2						
SLB	Studieloopbaanbegeleiding	1	Studieloopbaanbegeleiding	1	Studieloopbaanbegeleiding	1	Studieloopbaanbegeleiding	1
		16		14		15		15

JAAR - 2								
	Major 3.1 (M5)	EC	Major 3.2 (M6)	EC	Minor 1	EC	Minor 1	EC
PROJ	Project Marketing communicatie	3	Project Marketing communicatie	3				
VAK	Marketingcommunicatie	2	Strategische Marketing	2	KEUZE MINOR	15	KEUZE MINOR	15
	Training Gesprekstechnieken	2	Engels	3				
	Onderzoek & Analyse	3	Succesvolle Bedrijven	2				
	Financieel Management	2	Managem.game Prosim Classic	2				
	Juridische Omgeving (keuze)	2	Marketing Across Cultures	2				
	Duits (keuze)							
SLB	Studieloopbaanbegeleiding	1	Studieloopbaanbegeleiding	1				
		15		15		15		15

JAAR - 3								
	Major 4.1	EC	Major 4.2	EC	Major 5.1 (M9)	EC	Major 5.2 (M10)	EC
PROJ					Project Strategisch Marketingadvies	3	Project Strategisch Marketingadvies	3
	STAGE	15	STAGE	15	Marketing Actueel	2	Marketing Actueel	2
					Foresights	2	Managem.game Prosim Advan.	2
					Verkooptraining	4	Sales management	3
					Engels	2	Customer Relationship Man.	2
					Onderzoek & Analyse	2	Engels (keuze)	3
							Duits (keuze)	
							Economische Bedrijfsomgeving	
		15		15		15		15

JAAR - 4								
	Minor 2	EC	Minor 2	EC	Major 6.1	EC	Major 6.2	EC
	KEUZE MINOR	15	KEUZE MINOR	15	AFSTUDEREN	15	AFSTUDEREN	15
		15		15		15		15

ZWOLLE - DEELTIJD

JAAR - 1								
	Major 1	EC	Major 2	EC	Major 3	EC	Major 4	EC
PROJ	Project Ondernemingsplan	4	Project Exportplan	4	Project Marketingactieplan	4	Project Online Marketing	4
VAK	Financieel Management	2	Marketing	2	Marketing	2	Marketing	2
	Communicatie	2	Economische Bedrijfsomgeving	2	Financieel management	2	Economische Bedrijfsomgeving	2
	Management & Logistiek	2	Juridische Omgeving	2	Rapporteren	2	Rapporteren	2
	Presenteren	2	Rapporteren	2	Online Marketing	2	Verkoop/Inkoop	2
SLB	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3
		15		15		15		15

JAAR – 2								
	Verplichte minor	EC	Verplichte minor	EC	Major 5	EC	Major 6	EC
PROJ	Project Duurzaamheid & Duurzaamheid	3	Project Duurzaamheid & Duurzaamheid	3	Project Onderzoek Klantgerichtheid	3	Project Onderzoek Klantgerichtheid	3
VAK	Taalbeheersing	1	Taalbeheersing	1	Training Gesprekstechnieken	2	Strategisch marketing	2
	Engels	2	Engels	2	Onderzoek & Analyse	3	Marketingcommunicatie	3
	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	2	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	2	Management & organisatie	2	Interculturele Communicatie	2
	Management & Organisatie	2	Management & Organisatie	2	Juridische omgeving	2	Financieel Management	2
	Onderzoek	2	Onderzoek	2				
SLB	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3	Beroepsvaardigheden / Studietoetsbegeleiding	3
		15		15		15		15

JAAR - 3								
	Major 9	EC	Major 10	EC	Major	EC	Major	EC
VAK	Strategisch Marketingplan	4	Strategisch Marketingplan	4	AFSTUDEREN	15	AFSTUDEREN	15
	Economische bedrijfsomgeving	2	Manag. game Prosim Advanced	2				
	Verkooptraining	4						
	Dienstenmarketing	1	Sales management	2				
	Onderzoek & Analyse M9	2	Marketing Actueel	4				
	Engels M9	2	Engels	3				
		15		15		15		15

OVERIG PROGRAMMA								
	Minor	EC	Minor	EC	Major	EC	Major	EC
VAK	Minor Praktijkoriëntatie	15	Minor Praktijkoriëntatie	15	STAGE	15	STAGE	15
		15		15		15		15

Individuele vrijstelling mogelijk op basis van relevante werkervaring

Bijlage 3: Deskundigheden leden van het beoordelingspanel en secretaris geclusterde hbo-bacheloropleidingen Commerciële Economie Christelijke Hogeschool Windesheim Zwolle en Almere

De heer dr. J.M.H.M. Willems, voorzitter

De heer Willems is ingezet vanwege zijn voorzitterscapaciteiten bij meerdere opleidingsvisitaties in het hbo en wo, waaronder bij de hogescholen Inholland, Nootboom en Saxion en vanwege zijn deskundigheid op het gebied van opleidingskunde en management. Daarnaast is hij betrokken geweest bij de opzet van de Dutch Validation Council en bij validaties van masteropleidingen, instellingstoetsen en Bachelor na Bachelors in de gezondheidszorg in Vlaanderen. De heer Willems heeft meerdere publicaties gerelateerd aan onderwijs en onderzoek op zijn naam staan.

Voor deze visitatie heeft de heer Willems onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1982 – 1987 Promotie: Studietaken als instructiemiddel
1967 – 1973 Psychologie

Werkervaring:

2002 – 2010 Lid College van Bestuur - Zuyd Hogeschool
1994 – 2002 Directeur - IOWO
1973 – 1994 Onderzoeker en adviseur - IOWO
1973 – 1975 Docent Methoden en Technieken MO-A Pedagogiek - Katholieke Leergangen Tilburg

Overig:

1997 – heden Betrokken geweest bij visitatiecommissies in het hbo en wo, bij de opzet van de Dutch Validation Council en bij tien validaties van masteropleidingen in het hbo, bij een viertal Instellingstoetsen Kwaliteitszorg, bij de accreditatie van vijf leraren-opleidingen secundair onderwijs en negen BanaBa's in de Gezondheidszorg in Vlaanderen, bij de accreditatie van vier opleidingen bij Inholland en vier opleidingen bij hogeschool Nootboom

Publicaties:

- *Vernieuwing in het Hoger Onderwijs: Onderwijskundig handboek.* Assen: Van Gorcum
- *Onderwijs en onderzoek: Onlosmakelijk met elkaar verweven.* Heerlen: Hogeschool Zuyd
- *Integratie van onderzoek in het onderwijs: Effectieve inbedding van onderzoek in curricula.* Groningen: Wolters-Noordhoff

De heer M.M.A. Kroes BCom

De heer Kroes is ingezet vanwege zijn werkvelddeskundigheid op het gebied van commerciële economie. De heer Kroes is marketing manager bij Univé Verzekeringen, waar hij regelmatig hbo-stagiaires begeleidt. Hij is verantwoordelijk voor marketingvisie- en beleid, -strategie, -operatie en marketingbudget, waarbinnen onder andere merk- en (actie)marketingcommunicatie, (social) media, pr, sponsoring, relatiemanagement en innovatie vallen. Voor deze visitatie heeft de heer Kroes onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 1995 – 1998 Bachelor of Communication, HEAO Communicatie - Hanzehogeschool Groningen
- 1993 – 1994 Nederlands Recht - Rijksuniversiteit Groningen
- 1989 – 1993 VWO - Thomas a Kempis College

Werkervaring:

- 2009 – heden Marketing Manager - Univé Stad en Land in Apeldoorn en Univé Oost in Stadskanaal
- 2007 – 2009 Corporate Communications Specialist - Unigarant Verzekeringen
- 2006 – 2007 Account manager - Amazing Marketing & Advertising
- 2005 – 2006 Strategisch reclamemaker - JOUW®, marketing en reclame
- 2003 – 2005 Account manager - KW Communicatie
- 2001 – 2003 E-commerce Specialist - Koninklijke Auping bv
- 2000 – 2001 Communicatieadviseur - Comma marketing & communicatie

Mevrouw M.M. van Fruchten RM

Mevrouw Van Fruchten is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van international business en communicatie. Van mei 2006 tot oktober 2013 was zij bij Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) Instituutsdirecteur International Business & Communication, waartoe de opleidingen CE, CO, IBL, SBRM, FB en IBMS behoren. Met ingang van oktober is zij HAN projectleider '1 mei regeling' en FEM projectleider externe betrekkingen/strategische marketing (marketingplan FEM, Werken&Leren, Arnhem Business School). Op dit moment verzorgt zij nog elk semester college bij de Exchange studenten op het gebied van sponsormanagement. De afgelopen vijf jaar is zij initiator van het programma Sales Leadership. In dit programma zitten de cursorische opleidingen: Accountmanager en twee officieel post-hbo erkende opleidingen t.w. Senior Account Manager Sales en Sales Manager. Momenteel wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een Master Commerce/Sales. Hierbij is de Sales Management Associatie (SMA) betrokken waarbij de HAN een voortrekkersrol heeft gespeeld in het formuleren van competenties op Masterniveau waarmee de SMA nu verder invulling geeft op internationaal niveau. Voor deze visitatie heeft mevrouw Fruchten onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 2012 Intervisietraining Register Marketeer
- 2008 – 2009 Public Management – Open Universiteit
- 2006 – heden Management Development Programme HAN (Siio / Winner)
- 2005 Insights Discovery Practioner
- 2000 Didactische aantekening
- 1990 NIMA C (Register Marketeer)

Werkervaring:

- m.i.v. okt. 2013 HAN projectleider '1 mei regeling' en FEM projectleider externe betrekkingen/strategische marketing (marketingplan FEM, Werken&Leren, Arnhem Business School)
- 2006 – 2013 Instituutsdirecteur International Business & Communication – Hogeschool Arnhem en Nijmegen
- 2001 – 2006 Opleidingsmanager Communicatie – Hogeschool Arnhem en Nijmegen
- 2000 Docent Marketing / Marktonderzoek
- 1996 – 2002 Directeur/eigenaar Maha Communicatie

1995 – 1996	Hoofd Verkoop - Euromex
1993 – 1995	Marketing / Sales Manager – Infimed Communicatiemanager – Vredestein Marketingadviseur – Lundia
1986 – 1993	Marketing Manager – Vaillant Amsterdam en Parijs
1984 – 1986	Account – reclamebureau DDB

Overig:

Lidmaatschappen	Nima Register Marketeer / SMA
2012 – heden	SMA bestuurslid Accreditatie/Certificering
2010 – heden	Lid ouderraad en GMR middelbare school Het Rheden Rozendaal
1997 – 2001	Lid schoolcommissie basisschool
1996 – heden	Examinator SRM
1994 – 2007	Bestuurslid Nima Noord-Oost Bestuurslid Nima Midden Nederland

De heer T.J. Bosselaar

De heer Bosselaar is ingezet als studentlid. Hij volgt de opleiding Commerciële Economie bij de Haagse Hogeschool. De heer Bosselaar is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is de heer Bosselaar aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2010 – 2014	Commerciële Economie - Haagse Hogeschool
2004 – 2010	Atheneum - Christelijk Lyceum Delft

Werkervaring:

2010 – heden	Sion Orchids
2010	Transport Reinier De Graaf
2009	Keuken Renier de Graaf
2008 – 2009	MC Donalds keuken

De heer drs. ing. A.G.M. Horrevorts

De heer Horrevorts is ingezet als auditor NQA. Hij bezit auditorkwaliteiten vanwege jarenlange visitatie-ervaring in uiteenlopende beroepenvelden in het (hoger) onderwijs en hij is getraind als auditor hoger onderwijs door het volgen van cursussen bij INK en Lloyd's Register. In 2000 volgde hij de postgraduate course 'Institutional Management and Change in Higher Education' aan het Centre for Higher Education Policy Studies (CHEPS), Universiteit Twente en Open University, Engeland. De heer Horrevorts heeft in het najaar van 2010 deelgenomen aan de training van de NVAO en is gecertificeerd secretaris.

Opleiding en training:

- 2004 Training INK-auditor
- 2000 Certificaat Post graduate course 'Institutional Management and Change in Higher Education' van het Centre for Higher Education Policy Studies (CHEPS), Universiteit Twente en de Open University, Engeland.
- 1977 – 1983 Sociale Geografie, Vrije Universiteit te Amsterdam
- 1969 – 1973 Metaalkunde, HTS te Utrecht
- 1963 – 1968 HBS-B, Pius X College, Almelo

Werkervaring:

- 2004 – heden Senior auditor NQA.
- 2000 – 2003 HBO-raad, afdeling Kwaliteitszorg. Secretaris van diverse visitatiecommissies: CMV, SJD, Technische Natuurkunde, Voortgezette opleiding Theater, Tuinbouw en Akkerbouw en de visitatiecommissie Landelijke Publieke Omroep.
- 1993 – 2000 Programmamedewerker hoger (beroeps)onderwijs en ontwikkelingssamenwerking, Nuffic. Beheren van onderwijsprojecten aan universiteiten in de Filippijnen, India en Bangladesh.
- 1985 – 1992 Projectleider 'ontwikkelingseducatie' in een project van de stichting Tool, HBO-raad en Nuffic. Ontwikkelen van educatief materiaal in samenwerking met HTS-en. Thema: Techniek en samenleving / internationalisering / ontwikkelingssamenwerking.
- 1974 – 1977 Ontwikkelingswerker / leraar in het technisch beroepsonderwijs op de Filippijnen.

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Programma visitatie opleiding Commerciële Economie

DAG 1

Donderdag 10 oktober 2013

Tijdstip	Programma onderdeel	Deelnemers	Locatie
12.30 – 12.45	Ontvangst Accreditatiecommissie	<u>Accreditatiecommissie</u> Dhr. dr. J.M.J.M. Willems panellid voorzitter Dhr. M.M.A. Kroes B Com panellid Mevr. M.M. van Fruchten RM panellid Dhr. T.J. Bosselaar student panellid Dhr. drs. Ing. A.G.M. Horrevorts secretaris, panellid NQA Mevr. drs. R. Nijdam directeur Business School Zwolle Dhr. drs. C.M.A. Stolwijk clustermanager Economie en Management Flevoland Dhr. H. Donker Med hogeschoolhoofddocent Commerciële Economie Zwolle Dhr. drs. T. van Meenen hogeschoolhoofddocent Commerciële Economie Almere Dhr. J.G.A. van den Berg adviseur kwaliteitszorg domein Business, Media en Recht Zwolle	X10.10
12.45 – 13.30	Lunchpauze	Accreditatiecommissie	X10.10
13.30 – 18.30	Voorbereiden en materiaalbestudering	Accreditatiecommissie	X10.10
15.30 – 15.55	Presentatie Mediacentrum	Mevr. E.M.D. Eisen-Tijssen Medewerkster Mediacentrum	X10.04
16.00 – 16.30	Rondleiding Spreekuur		Geb. X X10.06
16.30 – 18.30	Overleg		X10.10

Tijdstip	Programma onderdeel	Deelnemers			Locatie
08.15	Ontvangst	Accreditatiecommissie			X10.10
08.30 – 09.15	Blok Inhoud I: afstuderen	<u>Docentenbegeleider</u> Dhr. N.S. Stuitje Dhr. drs. H.J. Bleumer Dhr. drs. H.J. Bleumer Dhr. drs. F.H. Bos <u>Werkveld Afstudeerbegeleider</u> Dhr. F. C.M. van Langevelde Dhr. J.C. de Geus Mevr. L. B.M. Venselaar Dhr. D. Gijsman Mevr. E. ter Ellen Dhr. T. Faber	<u>Begeleider van de student(-en)</u> Antoon Bloem en Marijn Alons (duo voltijd) Gert-Jan Westerveld (deeltijd) Elsinta Telehala (voltijd) Kim Helmich (voltijd) <u>Bedrijf/instelling</u> Brouwers Accountants en Adviseurs (student Elsinta Telehala) Reclamebureau JOUW (studenten Mark de Weerd en Kees de Weerd) Gemeente Lelystad (student Sharon Knebel) Van Vuuren Grou B.V (student Anneka Hooijsma) Capital ID (student Mike Tieben) Raven (studenten Antoon Bloem en Marijn Alons)		X10.06
09.30 – 10.15	Blok Inhoud II: afstudeerfase	<u>studenten in afstudeerfase</u> Nick Kreuze Jasper Aalpoel Monique Roosenboom Mariette ter Haar Alexander Oude Elferink	<u>Afstudeerorganisatie</u> Kwik-Fit, Harderwijk Bredenoord, Apeldoorn Fonds gehandicaptenzorg, Amstelveen Technisch werk Nederland, Hengelo Bij lectoraat Supply Chain management, Marcel Weber associate lector	<u>datum afstuderen</u> Antoon Bloem en Marijn Alons 14 juni 2013 Gert-Jan Westerveld (deeltijd) 1 november 2012 Elsinta Telehala (voltijd) 1 juni 2013 Kim Helmich (voltijd) 7 juni 2013	X10.06
10.30 – 11.15	Blok Inhoud III: propedeuse en hoofdfase	<u>Student</u> Roel Riphagen Barbara Shiamatey Jesse van Opbergen Duane Munnik Gerlof van den Belt Ruben van Es Hetty Everts, deeltijd Celile Steunebrink	<u>Studiejaar</u> student tweede jaar (Zwolle) student tweede jaar (Almere) student tweede jaar (Almere) student tweede jaar (Almere) student derde jaar (Zwolle) student derde jaar (Zwolle) student derde jaar (Zwolle) student vierde jaar (Zwolle)	<u>Vooropleiding</u> havo mbo havo havo mbo mbo/filiaalbeheer hbo havo	X10.06

DAG 2

Vrijdag 11 oktober 2013

Tijdstip	Programma onderdeel	Deelnemers		Locatie	
11.30 – 12.15	Gesprek met docenten	<u>Docent</u> Dhr. A.J. Janssens Msc Dhr. R.J.A. Journee MMS Mevr. drs. A.C. Posthuma Mevr. C.L. Luten MSc Dhr. drs. F.H. Bos Dhr. drs. B.J. van der Stouwe Dhr. drs. A.P.P. Adamowicz Dhr. J. Muijt MA Mevr. A.A. Horck MSc Dhr. dr. J.L.F. Hagelaar	<u>Specifieke taken (zie uitgebreid overzicht gegevens gespreksdeelnemers)</u> internationalisering, duurzaamheid, marketingcommunicatie dienstenmarketing, kenniskring coceratie & klantbeleving communicatie- en verkooptrainingen, excellente route sales, minor Sales & accountmanagement marketing en trainingen management & organisatie, kenniskring familiebedrijven inkoop, kenniskring supplymanagement, minoren Supplymanagement I en II marketing sales & management studentbegeleiding lector kenniskring Supply Chain management	<u>Locatie</u> Zwolle Zwolle Zwolle Zwolle Zwolle Zwolle Almere Almere Almere Zwolle	X10.06
12.15 – 13.15	Lunchpauze + overleg	Accreditatiecommissie		X10.10	
13.15 – 14.00	1e gesprek opleidingsmanagement	<u>Management</u> Mevr. drs. R. Nijdam Dhr. drs. C.M.A. Stolwijk Dhr. H. Donker MEd Dhr. drs. T. van Meenen	<u>Functie</u> directeur Business School Zwolle clustermanager Economie en Management Flevoland hogeschoolhoofddocent Commerciële Economie Zwolle hogeschoolhoofddocent Commerciële Economie Almere	X10.06	
14.15 – 15.00	Blok Borging Examen-, Opleidings-, Toets-, Curriculumcommissie	<u>Naam</u> Mevr. Drs. H.J.M. den Duyn Dhr. drs. D.W. Smit Dhr. drs. A.C. Tertoolen Sanne Maarsingh Mevr. mr. N. Hallema Dhr. H.C. Beekelaar Dhr. drs. D.H. van der Laan	<u>Commissie</u> examencommissie examencommissie opleidingscommissie opleidingscommissie (studentlid) toetscommissie toetscommissie + curriculumcommissie afstudeercommissie	<u>Locatie</u> Zwolle Almere Zwolle Almere Almere Zwolle Zwolle	X10.06
15.15 – 16.45	Pending issues en Beoordelingsoverleg	Accreditatiecommissie		X10.10	
16.45 – 17.30	2e gesprek opleidingsmanagement incl. terugrapportage	<u>Management</u> Mevr. drs. R. Nijdam Dhr. drs. C.M.A. Stolwijk Dhr. H. Donker MEd Dhr. drs. T. van Meenen	<u>Functie</u> directeur Business School Zwolle clustermanager Economie en Management Flevoland hogeschoolhoofddocent Commerciële Economie Zwolle hogeschoolhoofddocent Commerciële Economie Almere	X10.06	

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

Digitaal beschikbaar gesteld:

ZWOLLE:

- Landelijk beroeps- en competentieprofiel, Commerciële Economie 2013-2016.
- Competentiematrix opleiding Commerciële Economie Zwolle, 2012-2013.
- Transfertabel Competentiematrix opleiding Commerciële Economie Zwolle, 2012-2013.
- Studiegidsbeschrijvingen Commerciële Economie, 2012-2013.
- Het onderwijsprogramma van de opleiding Commerciële Economie Voltijd, 2012-2013.
- Het onderwijsprogramma van de opleiding Commerciële Economie Deeltijd, 2012-2013.
- Studentenstatuut en Onderwijs- en Examen Regeling.
- CV-overzicht docenten opleiding Commerciële Economie.
- Literatuurlijst Commerciële Economie, 2012-2013.
- Toetsbeleid Business School, mei 2012.
- Kadernotitie Examencommissie domein EMMC, 30 mei 2011.
- Stagehandleiding en beoordelingsdossier (incl. 2^e beoordelaar), Business School, 2011-2012 en 2012-2013.
- Afstudeerhandleiding en beoordelingsdossier (incl. 2^e beoordelaar), Business School, 2011-2012 en 2012-2013.
- Afstudeerhandleiding en beoordelingsdossier Deeltijd en Maatwerkleren Commerciële Economie, 2011-2012 en 2012-2013.

ALMERE:

- Landelijk beroeps- en competentieprofiel, Commerciële Economie 2013-2016.
- Competentiematrix en transfertabel opleiding Commerciële Economie Almere 2013-2014.
- Opleidingsplan Commerciële Economie 2012-2013.
- Leerplanschema Commerciële Economie 2013-2014.
- Samen-Werkend-Leren, Windesheim Flevoland (augustus 2012).
- Toelatingseisen Cluster Economie en Management (2013).
- Onderwijsprogramma opleiding Commerciële Economie 2013-2014.
- Literatuurlijst opleiding Commerciële Economie 2013-2014.
- Criteria goedkeuring minor Examencommissie (2013).
- Projecten en Comakerships Commerciële Economie 2013-2014.
- Onderzoeksleerlijn Commerciële Economie 2013-2014.
- Handboek Comakership Cluster Economie en Management (2013).
- Overzicht module-evaluaties Commerciële Economie 2011-2013.
- Nationale Studenten Enquête 2012 en 2013.
- Benchmark NSE resultaten 2013 met regionale concullega 's.
- Tabel NSE resultaten 2013 t.o.v. benchmark en Windesheim norm.
- Overzicht docenten en beknopt cv (juni 2013).
- Toetsbeleid Business School, mei 2012.
- Kadernotitie Examencommissie domein EMMC, 30 mei 2011.
- Beoordelingsformulier plan van aanpak Comakership (voorbeeld Comakership Marketingmanagement, 2013).

Ter inzage bij het bezoek

INLEIDING

- Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, NVAO (22 november 2011).
- Handleiding Opleidingsvisitaties hoger onderwijs 2013 Beperkte Opleidingsbeoordeling, NQA. Utrecht. (november 2012).
- Actieplan Studiesucces, besluit MT Zwolle (25 juni 2013)
- 'Reiken naar de Top', Prestatieafspraken tussen de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Windesheim (mei 2012)

ZWOLLE

- Landelijk beroeps- en competentieprofiel Commerciële Economie 2013-2016.
- Visie CE team richten op klant en omgeving. H. Donker. (26 november 2012).
- Uitgangspunten Werkveldadviescommissie Commerciële Economie en notulen. H. Donker. (april 2013).
- Onderwijskwaliteit, Kwaliteitshandboek Domein Business, Media en Recht. JGA van den Berg en JTMR Diesveld. (7 december 2012).
- Generatie Z. dr. J. Ahlers, R.C.W. Boenders, (2011)
- Schoolscan. Rapport SARV. Hilversum. (november 2011).
- Evaluatieresultaten jaar 1 tot en met jaar 3 in periode 1 en 2 schooljaar 2013-2014. H. Donker. (maart 2013).
- Competentiematrix opleiding Commerciële Economie Zwolle, 2012-2013
- Kwaliteit als opdracht. HBO-raad. (augustus 2009).
- Beleidsnotitie Business School Internationalisering. (maart 2011).
- literatuurlijst Commerciële Economie 2012-2013. H. Donker. (mei 2013).
- Body of Knowledge and Skills. HEO (2008).
- Studentenstatuut en Onderwijs- en Examenreglement 2012-2013.
- Overstaperegeling Domein BMR, H. De Jong (april 2012)
- Door CE studenten te volgen minoren, E. Nanlohy (mei 2012)
- Niveaus en didactisch model. J. Drok. Tabel pag. 12. (26 mei 2005)
- Windesheim Onderwijs Standaard. Versie 5.0. Windesheim. (juni 2009)
- Voorstel implementatie onderzoekslijn in de opleiding Commerciële Economie. Harrie Bleumer (juli 2013).
- Onderzoek in het onderwijs van de Business School, Inbedding in het curriculum. Geoffrey Hagelaar & Judith van Helvert. (november 2012).
- Windesheim Onderwijs Standaard. Versie 5.0. Windesheim. (juni 2009).
- Studieloopbaanbegeleiding 'De Student Centraal'.
- Praktijkportfolio Deeltijd, S. van den hoven van Genderen, mei 2013.
- Gemeenschappelijk kader voor het erkennen van diploma's, getuigschriften, certificaten en werkervaringen van volwassenen: deeltijd en duaal. Domein BMR, april 2013.
- Onderzoeksrapport tevredenheid onder alumni Commerciële Economie. (mei 2011).
- Onderwijsvisie CE 2020, B. Götte (juli 2013).
- Overzicht medewerkers Commerciële Economie. (maart 2013).
- Zichtbare ontwikkeling. Professionaliseringsbeleid Windesheim. (december 2009).
- Onderwijsnotitie Business School, 2011-2012.
- Studiewijzers opleiding Commerciële Economie 2012-2013.
- 'Vreemde ogen dwingen', rapport HBO-raad, 2012.
- Overzicht programma studiedagen 2012-2013.

- De participerende majorstage binnen de Business School. Stagehandleiding. Businesspoint, 2012-2013.
- De afstudeeropdracht binnen de Business School. Handleiding afstudeeropdracht. Businesspoint, 2012-2013.
- Beoordelingsdossier stage opdracht, Businesspoint, 2012-2013.
- Beoordelingsdossier afstudeeropdracht, Businesspoint, 2012-2013
- Notitie Toetsbeleid Business School. versie 1. (mei 2012).
- WHW 1 september 2010, artikel 7.12 opgenomen in de Handreiking voor examencommissies, HBO-raad. (februari 2011).
- Kadernotitie Examencommissie domein EMMC. (30 mei 2011).
- Notitie Toetsbeleid Business School. versie 1. (mei 2012).
- Jaarplan toetscommissie CE/SBRM 2013.
- Basisreglement Opleidingscommissie (College van Bestuur Windesheim).
- Uitgangspunten Werkveldadviescommissie Commerciële Economie en notulen
- NSE evaluatie 2010 t/m 2013. H. Donker (juli 2013)
- Procedure inschakelen 3^e beoordelaar bij afstuderen, mei 2013.

ALMERE

- Samen-Werkend-Leren, Windesheim Flevoland (augustus 2012).
- Opleidingsplan Commerciële Economie 2012-2013, Windesheim Flevoland (mei 2013).
- Landelijk beroeps- en competentieprofiel Commerciële Economie 2013-2016.
- Studentenstatuut Commerciële Economie Voltijd 2012-2013.
- Competentiematrix en transfertabel Commerciële Economie Almere, 2013-2014.
- Leerplanschema Commerciële Economie Almere 2013-2014
- Kwaliteit als opdracht. HBO-Raad (augustus 2009).
- Studentenstatuut en Onderwijs- en Examenreglement 2012-2013.
- Onderwijsprogramma opleiding Commerciële Economie Almere.
- Literatuurlijst Commerciële Economie Almere 2013-2014.
- Criteria goedkeuring minor examencommissie 2013.
- Onderzoeksleerlijn Commerciële Economie 2013-2014.
- De 7 eigenschappen van effectief leiderschap. Amsterdam: Business Contracts. Covey, S. (2010).
- Onderwijsconcept, onderwijsmodel en curriculumkaders Windesheim Flevoland. Versie 4.2e. Almere. (1 april 2012).
- Projecten en Comakerships Commerciële Economie Windesheim Flevoland.
- Handboek Comakership. Windesheim Flevoland. (December 2012).
- Toelatingseisen Commerciële Economie Almere (2013).
- Tabel NSE resultaten 2013 t.o.v. benchmark en Windesheim norm.
- Benchmark NSE resultaten 2013 met regionale concullega 's.
- Nationale Studenten Enquête 2012 en 2013.
- Overzicht module-evaluaties Commerciële Economie 2011-2013.
- Gritt, R. (2011) Project management. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Overzicht docenten en beknopt cv (juni 2013).
- Modulehandleidingen opleiding Commerciële Economie.
- 'Vreemde ogen dwingen', rapport HBO-raad, 2012.
- Studentenstatuut en Onderwijs- en Examenreglement 2012-2013.
- WHW 01-09-2010, artikel 7.12 opgenomen in de Handreiking voor examencommissies, HBO-raad. (februari 2011).

- Kadernotitie Examencommissie domein EMMC, 30 mei 2011.
- Notitie Toetsbeleid Business School, versie 1, mei 2012.
- Basisreglement Opleidingscommissie (College van Bestuur Windesheim).
- Notulen Werkveldadviescommissie, 2011-2013.
- Beoordelingsformulier plan van aanpak Comakership (2013).
- Formulier assessment examiner.
- Actieplan toetscommissie.

Aanvullende documenten niet genoemd in de Kritische Reflectie:

VOOR BEIDE LOKATIES

- Een representatieve selectie van de literatuur per locatie.
- Studiehandleidingen en studiewijzers.
(beschikbaarheid voor Zwolle d.m.v. een laptop, voor Almere in hardcopy)
- Toegang tot de elektronische leeromgeving.
- Toetsplannen en feitelijk gemaakte toetsen (incl. beoordeling) per locatie.
- Notulen en verslagen van belangrijke commissies binnen de opleiding.

SPECIFIEK VOOR ZWOLLE

- Kadernotitie Afstuderen nieuwe stijl, domein BMR, juli 2013.
- HBO-monitor 2010; afgestudeerden 2008-2009, voltijd en deeltijd
- Eerstejaarsonderzoek 2011-2012, versie 1.0 (maart 2012)
- Medewerker Tevredenheidonderzoek; Totaalrapportage Windesheim; Groepsrapportage domein EMMC. Zwolle.
- Managementrapportage 2012 en aanvulling april 2013.
- Activiteitenplan 2013 domein BMR – Opleiding Commerciële Economie.
- De geselecteerde afstudeerdossiers.

Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Studentnummer Locatie Zwolle	Jaar afstuderen VT/DT
1018610	2011-2012 VT
s1029879	2012-2013 DT
s1030895	2012-2013 VT
s1030111	2012-2013 VT
1011452	2011-2012 VT
1014286	
1016048	
1016423	
1018594	
s1015254	2012-2013 VT
s1021873	
s1025509	
s1014245	
s1026519	
s1029045	
s1026309	
1032012	2011-2012 DT
992922	2011-2012 DT
s289341	2012-2013 DT
Locatie Almere heeft nog geen afgestudeerden	

Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleiding:

Cluster Commerciële Economie

Instelling: Christelijke Hogeschool Windesheim

Visitatiedatum: 10 en 11 oktober 2013

Ondergetekende: .. *h. donker*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: .. *opleidingsmanager*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'H. Donker', written over a horizontal line.

Datum:

16-9-2013